

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Marie Klimecká

Spolupracující obviněný

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Spolupracující obviněný vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23. března 2016

---

podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí diplomové práce paní JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
1. Organizovaný zločin.....	8
1.1. Definice organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni.....	9
1.1.1. Organizace spojených národů.....	9
1.1.2. Evropská Unie.....	10
1.1.3. Organizace zajišťující spolupráci v boji proti organizovanému zločinu.....	11
1.2. Organizovaný zločin v České republice.....	12
1.2.1. Právní zakotvení.....	13
1.3. Trestněprávní prostředky boje proti organizovanému zločinu.....	14
2. Právní zakotvení institutu spolupracujícího obviněného.....	17
2.1. Mezinárodní zakotvení.....	17
2.1.1. OSN.....	17
2.1.2. EU.....	18
2.2. Soulad vnitrostátní úpravy s úpravou mezinárodní.....	18
2.3. Historický vývoj právní úpravy v České republice.....	19
2.4. Aktuální právní úprava v České republice.....	20
2.5. Srovnání návrhu ministerstva a ust. § 178a TR.....	23
3. Problematické otázky spojené s institutem spolupracujícího obviněného.....	25
3.1. Zásady trestního práva.....	25
3.2. Rozhodování o udělení statusu spolupracujícího obviněného.....	27
3.2.1. Právní jistota.....	28
3.2.2. Rozhodování pouze v přípravném řízení.....	29
3.3. Věrohodnost spolupracujícího obviněného.....	30
3.4. Osoba spolupracujícího obviněného.....	32
3.5. Úplná beztrestnost spolupracujícího obviněného.....	33
4. Možnosti ochrany spolupracujícího obviněného.....	34

4.1.	Mezinárodní zakotvení ochrany	34
4.2.	Ochrana v českém právním řádu	35
4.2.1.	Spolupracující obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody	35
4.2.2.	Zvláštní ochrana podle zákona č. 137/2001 Sb.	36
5.	Spolupracující obviněný vs. informátor.....	39
5.1.	Pojem informátora	39
5.2.	Srovnání obou institutů	39
	Závěr.....	42
	Bibliografie.....	45
	Monografie, učebnice, komentáře.....	45
	Příspěvky ze sborníků.....	45
	Články.....	47
	Ostatní internetové zdroje	48
	Judikatura.....	49
	Právní předpisy a důvodové zprávy	49
	Shrnutí	51
	Summary.....	51
	Klíčová slova.....	52
	Key words	52

Úvod

Institut tzv. spolupracujícího obviněného se vyskytuje po celém světě a má sloužit k napomáhání odhalování organizovaného zločinu. Do českého právního řádu byl tento nástroj vložen poměrně nedávno, přičemž jeho zavedení doprovázelo a stále doprovází řada problematických otázek diskutovaných odbornou veřejností.

Hlavním cílem práce je pomocí analýzy české právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného odpovědět na otázku, zda-li se dá říct, že je tato úprava v České republice dostatečná a zapadá do mezinárodní koncepce boje proti organizovanému zločinu.

Jako zdroje pro vypracování diplomové práce slouží právní předpisy, komentáře a důvodové zprávy k právním předpisům, judikatura, dále pak monografie a články odborníků zabývajících se danou problematikou. Monografie, příp. příspěvky ve sbornících a články odborníků jsou užity zejména pro analýzu názorů jednotlivých autorů na problematické otázky související s přijetím a užíváním institutu spolupracujícího obviněného.

Diplomová práce je členěna na pět hlavních kapitol. První kapitola se zabývá organizovaným zločinem, coby světovým fenoménem. Jejím cílem je nastínit problematiku tohoto jevu, neboť právě organizovaný zločin a jeho nebezpečnost byl důvodem zakotvení institutu spolupracujícího obviněného i do českého právního řádu. Kapitola zahrnuje definice odvozených pojmů na úrovni OSN, EU i České republiky, jsou zde představeny významné instituce napomáhající spolupráci států v boji proti organizovanému zločinu a na závěr obsahuje přehled dalších prostředků napomáhajících v boji proti organizovanému zločinu. První kapitola odpovídá na otázku, v čem spočívá nebezpečnost organizovaného zločinu.

Následuje kapitola se týká právního zakotvení institutu spolupracujícího obviněného v českém právním řádu. Nejprve je popsáno mezinárodní zakotvení institutu na úrovni OSN a EU, dále je proveden nástin historického vývoje i aktuálního znění ust. § 178a trestního řádu. V poslední podkapitole je provedena komparace prvotního návrhu zakotvení institutu spolupracujícího obviněného s dnešním pojetím, přičemž jsou zde představena pozitiva, která s sebou tento neúspěšný návrh přinesl. V kapitole bude užita metoda popisná a metoda komparativní.

Třetí kapitola analyzuje problematické otázky, které se vyskytly v souvislosti se zavedením tohoto institutu do českého právního řádu. Odpovídá na otázku, zda se institut spolupracujícího obviněného slučuje se zásadami trestního řízení, příp. zda je tato kolize obhájitelná vzhledem k účelu, jenž institut spolupracujícího obviněného sleduje. Vedle kolize se zásadami trestního

řízení budou představeny hlavní problémy, které v souvislosti se zakotvením institutu vznikají nebo mohou vznikat v praxi.

Kapitola čtvrtá následně odpovídá na otázku, zda česká právní úprava skýtá ochranu osobě, která se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V první podkapitole je nastíněno zakotvení ochrany na úrovni OSN a EU. Následně jsou rozebírány možnosti ochrany v případě výkonu trestu odnětí svobody a v ostatních případech. Přičemž je poukázáno i na nedostatky v rámci možností ochrany.

Poslední kapitola se zabývá komparací institutu spolupracujícího obviněného a institutu informátora. Kapitola byla zakomponována zejména proto, aby objasnila podobnosti i odlišnosti těchto dvou institutů, které je možné v očích veřejnosti zaměňovat, ač se jedná o zcela rozdílné prostředky v boji proti organizovanému zločinu.

1. Organizovaný zločin

Pro potřeby práce a pochopení zavedení institutu spolupracujícího obviněného v českém právním řádu je nutné alespoň ve zkratce vymezit organizovaný zločin - jeho definici, důvody závažnosti ale i existenci jiných prostředků boje proti tomuto fenoménu.

Organizovaný zločin je fenomén nikoli novodobý. Počátky vývoje moderního organizovaného zločinu by se daly spojovat se vznikem italské mafie v USA. Rozvoj a rozmach je spojován především s postupnou globalizací, koncem studené války, přičemž právě tyto jevy úzce souvisí s transnacionalizací organizovaného zločinu i jeho proměnou od „uzavřených hierarchických struktur k volnějším sítím“¹. Dalo by se tedy říci, že v minulosti byl organizovaný zločin založen především na rodinných či obdobných vazbách, v dnešní době se jedná spíše o flexibilnější podnikatelská seskupení.²

Organizovaný zločin je možné rozlišovat dle mnoha kritérií. Obecným kritériem pro rozlišení je jeho geografické působení, tedy organizovaný zločin národní-nadnárodní-globální. Největší hrozbou z tohoto pohledu je nadnárodní organizovaný zločin. Ten je schopen ohrožovat hospodářství států, ovlivňovat i vysokou politiku.³ Za „největší nevojenskou hrozbu pro českou společnost“ je považován i v České republice.⁴

Organizovaný zločin využívá rozličných kriminálních aktivit. Nejčastěji užívanými formami trestné činnosti jsou: drogová kriminalita, finanční kriminalita, korupce, obchod se zbraněmi, autokriminalita, obchod s lidmi, prostituce, pornografie, násilná trestná činnost apod.⁵

Za zmínku stojí i otázka podobnosti, příp. odlišnosti organizovaného zločinu a terorizmu. Podobnost je možné shledat v otázkách struktury, utajování i mezinárodního působení. Základním rozdílem je motivace obou skupin, účel jejich působení. Organizovaný zločin je motivován finančním ziskem, k jehož dosažení využívá jakýchkoli prostředků. Terorismus naproti tomu usiluje o změnu politického uspořádání, přičemž hlavním prostředkem je nátlak na autoritu.⁶

---

¹ SOULEIMANOV, Emil, LARYŠ, Martin. Organizovaný zločin: Vymezení pojmu. In SOULEIMANOV, Emil a kol. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 23.

² Tamtéž, s. 16 - 24.

³ Tamtéž, s. 19 - 20.

⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. Bezpečnostní politika. Bezpečnostní hrozby. 7. května 2014 [online][cit. 5. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.

⁵ CHMELÍK, Jan a kol. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004, s. 68 - 69.

⁶ ŠIMOVICEK, Ivan, JALČ, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boje proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 73.

1.1. Definice organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni

Jednotná definice pojmu organizovaný zločin neexistuje. Povětšinou se jedná o definice vytvořené pro potřeby konkrétního dokumentu, popř. definice, které nejsou právně závazné. Pro potřeby této práce je podstatné pojetí organizovaného zločinu (či odvozených pojmů) v právních předpisech na poli národním, ale vzhledem k členství České republiky v mezinárodních organizacích, také na poli mezinárodním a globálním.⁷

1.1.1. Organizace spojených národů

Na úrovni globální je právním instrumentem pro boj proti organizovanému zločinu Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000 a k ní připojené protokoly⁸ (dále jen „Úmluva“).

Diskuze ohledně mezinárodního organizovaného zločinu probíhá na úrovni OSN od počátku 90. let. V roce 1994 byly na Neapolské ministerské konferenci přijaty dva nezávazné dokumenty, které se ovšem staly východiskem pro přijetí Úmluvy. Jedná se o Neapolskou politickou deklaraci (Naples Political Declaration) a Globální akční plán proti organizovanému nadnárodnímu zločinu (Global Action Plan Against Organized Transnational Crime).⁹ Tento akční plán mimo jiné v článku 12 vyjmenovává charakteristické vlastnosti organizovaného zločinu (nedefinuje jej). Mezi tyto vlastnosti patří:

- organizovanost skupin a hierarchická či obdobná struktura;
- využívání násilí, zastrásování a korupce k zajištění zisku, ovládnutí teritorií či trhů;
- legalizace výnosů z trestné činnosti;
- schopnost expanze do nových činností i za hranice státu;
- spolupráce s jinými skupinami.¹⁰

Samotná Úmluva pojem organizovaný zločin ani jeho charakteristické znaky nedefinuje. Definuje pojmy odvozené, zejména pojem „organizovaná zločinecká skupina“. Za tu je dle

---

⁷ Mnohost existujících definic dokládá např. i internetová stránka obsahující 180 definic organizovaného zločinu, které shromáždil Klaus von Lampe. Jedná se o definice z prostředí teorie, ale i definice mezinárodních organizací či institucí zabývající se stíháním organizovaného zločinu.

von LAMPE, Klaus. Definitions of Organized Crime.[online][cit. 20. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>>.

⁸ United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto

⁹ ŠTURMA, Pavel, NOVÁKOVÁ, Jana, BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 82 - 87.

¹⁰ Report of the World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime, A/49/748, 2. 12. 1994. [online][cit. 20. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.imolin.org/imolin/naples.html>>.

článek 2 písm. a) Úmluvy považována strukturovaná skupina¹¹ „tří nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch.“

Úmluva je na poli boje proti organizovanému zločinu velice významným dokumentem, neboť tvoří základ pro spolupráci států i harmonizaci jejich právních řádů. Předmět úpravy Úmluvy je tvořen kombinací konkrétních trestných činů nadnárodní povahy ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou (článek 3 Úmluvy). V oblasti harmonizace vytyčuje povinnost zavedení skutkových podstat vymezených trestných činů (účast v organizované zločinecké skupině, legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, maření výkonu spravedlnosti). Dále obsahuje i ustanovení procesně-právní (zejména upravuje právní pomoc, společné vyšetřování). Pro účely této práce je důležitý zejména článek 26, který se zabývá osobami zainteresovanými v organizovaných zločineckých skupinách spolupracujícími s orgány činnými v trestním řízení a dále článek 24, který vymezuje možnosti ochrany těchto osob.

1.1.2. Evropská Unie

Na poli Evropské unie se legální definice pojmu zločinné spolčení (v originálním znění „criminal organisation“) vyskytuje v čl. 1 odst. 1 Společné akce přijaté Radou č. 98/733/SW ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem. Zločinným spolčením se „rozumí strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody, nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo závažnější trest, ať tyto trestné činy představují cíl sám o sobě nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod a případně pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci.“¹²

---

¹¹ Pojem strukturovaná skupina je následně definován v písm. c): „strukturovaná skupina znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu.“

¹² Společná akce přijatá Radou č. 98/733/SW ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem. Úř. věst L 351, 29. prosince 1998, s. 1 - 3. V originále: Joint Action adopted by the Council on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union.

1.1.3. Organizace zajišťující spolupráci v boji proti organizovanému zločinu

V rámci boje proti organizovanému zločinu je velice nutná spolupráce mezi státy, neboť se jedná především o organizovaný zločin nadnárodní. Z toho důvodu existují vedle právních instrumentů i instituce umožňující a usnadňující právě tuto spolupráci. Nejvýznamnějšími institucemi, kterých se účastní i Česká republika jsou: Interpol, Europol, Evropská justiční síť, Eurojust a OLAF.

Interpol¹³ je mezivládní organizace fungující již od roku 1923 mezi jejíž hlavní priority patří právě boj proti organizovanému zločinu (legalizace výnosů z trestné činnosti, obchod se zbraněmi, prostituce, pornografie, nelegální migrace apod.). V rámci Interpolu by mělo docházet ke zkvalitnění spolupráce mezi 190 členskými státy¹⁴ a efektivnímu propojení informací. V rámci této organizace funguje analytická jednotka - Jednotka analytického kriminálního zpravodajství. Každý členský stát má vybudovanou Národní ústřednu Interpolu.¹⁵

Europol¹⁶ je mezivládní organizace vzniklá v rámci Evropské unie, funguje od roku 1999, od roku 2001 má kompletní působnost v oblasti organizovaného zločinu. Hlavním úkolem je posílení spolupráce, podpora vyšetřování v rámci Evropské unie. Tento úkol je realizován především pomocí výměny operativních dat, zprostředkovávání technické podpory, účasti na společných vyšetřovacích týmech, poskytování různých dokumentů pro vyšetřování apod.¹⁷

Mimo jiné vydává Europol každoroční Zprávu EU o situaci v oblasti organizovaného zločinu (European Organised Crime Threat Assessment, OCTA). Na tomto příkladu lze vysledovat problém nejednotnosti definice organizovaného zločinu. Zprávy, které Europol vydává, se zakládají na údajích poskytnutých členskými státy. Ty ale mohou vymezovat organizovaný zločin rozličně. Proto klesá i výpovědní hodnota této zprávy.¹⁸

---

¹³ Oficiální název je International Criminal Police Organization (ICPO), tedy Mezinárodní organizace kriminální policie - viz. Interpol. Name and logo. [cit. 26. prosince 2015] Dostupné z <<http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Name-and-logo>>.

¹⁴ Viz Interpol. Member countries. [cit. 26. prosince 2015] Dostupné z <<http://www.interpol.int/Member-countries/World>>.

¹⁵ KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIŠULÁK, Stanislav. Boj proti organizovanému zločinu z pohledu mezinárodní policajnej a justičnej spolupráce. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 57 - 58.

¹⁶ European Union's law enforcement agency.

¹⁷ KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIŠULÁK, Stanislav. Boj proti organizovanému zločinu z pohledu mezinárodní policajnej a justičnej spolupráce. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 58 - 59.

¹⁸ ŠIMOŮČEK, Ivan, JALČ, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boja proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 69.

Evropská justiční síť je síť skládající se z kontaktních míst a ústředních orgánů a byla zřízena za účelem kvalitnější justiční spolupráce v trestních věcech, tedy i ve věcech organizovaného zločinu. Jednotlivá kontaktní místa zabezpečují rychlou a efektivní komunikaci mezi jednotlivými členskými státy.¹⁹

Eurojust, tedy Evropská jednotka pro justiční spolupráci, je další institucí působící v rámci EU. Zřízena byla Rozhodnutím Rady v roce 2002. Hlavní funkcí je koordinace mezinárodní justiční spolupráce. Na jejím poli probíhají i setkání, kterých se účastní orgány činné v trestním řízení jednotlivých členských států. Zde probíhají diskuze nad konkrétními případy (nejzávažnější případy - organizovaný zločin, terorismus), vypracovávají se operativní plány.²⁰

OLAF²¹ je nezávislá instituce EU zřízená v roce 1999 rozhodnutím Evropské komise č. 1999/352 na ochranu finančních zájmů EU nadána vyšetřovací pravomocí. Svou činnost provádí směrem ven i dovnitř (vnitřní vyšetřování v rámci struktur EU). Mimo to se jedná i o jedno z kontaktních míst Evropské justiční sítě (ač se nejedná o instituci mající trestněprávní pravomocí).²²

1.2. Organizovaný zločin v České republice

Vývoj organizovaného zločinu v ČR se datuje k roku 1989. V době komunistického režimu zde existovaly jisté náznaky kriminality nesoucí znaky organizovaného zločinu avšak pouze v malém měřítku a pouze na národní úrovni (žádné propojení s mezinárodním organizovaným zločinem). Vzhledem k tomu, že hlavní motivací organizovaného zločinu je finanční zisk a na našem území v té době nemohla být řeč o „velké kupní síle“, nebylo zde vhodné prostředí pro jeho rozvoj. Po pádu režimu, nastolení demokracie a otevření finančního trhu začal na území České republiky pronikat právě i organizovaný zločin. Od roku 1993 jej zkoumá a analyzuje Institut pro kriminologii a sociální prevenci.²³

Vedle Institutu pro kriminologii a sociální prevenci se organizovaným zločinem na území České republiky zabývá Ministerstvo vnitra, které řídí a koordinuje politiku boje proti

---

¹⁹ KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIŠULÁK, Stanislav. Boj proti organizovanému zločinu z pohľadu medzinárodnej policajnej a justičnej spolupráce. In JELÍNEK, Jirí (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 59.

²⁰ Tamtéž, s. 59 - 60.

²¹ European Anti-Fraud Office

²² KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIŠULÁK, Stanislav. Boj proti organizovanému zločinu z pohľadu medzinárodnej policajnej a justičnej spolupráce. In JELÍNEK, Jirí (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 60.

²³ CEJP, Martin a kol. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 5, 50 - 51.

organizovanému zločinu. Dále vydává Koncepti boje proti organizovanému zločinu, což je strategický dokument analyzující situaci a vytyčuje úkoly a opatření do budoucna (aktuální koncepce je na rok 2015 - 2017).²⁴

Praktickou činnost, tedy odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu, pak vykonávají specializované útvary Policie České republiky: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality, Národní protidrogová centrála, a orgány Celní správy.²⁵

1.2.1. Právní zakotvení

V českém právním řádu nenalezneme definici organizovaného zločinu, ale v ust. § 129 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“) se nachází definice „organizované zločinecké skupiny“. Zde se hovoří o tom, že „organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.“ Tento pojem nahradil dřívější „zločinné spolčení“ (jedná se pouze o terminologickou změnu). Účast na organizované zločinecké skupině je samostatným trestným činem dle ust. § 361 TZ. Vzhledem k závažnosti trestných činů páchaných organizovanými zločineckými skupinami, pokud je pachateli prokázána jedna z podmínek uložených v ust. § 107 TZ, pak dochází ke zvyšování horní hranice trestní sazby dle pravidel v ust. § 108 TZ.²⁶

Definice obsahuje pět znaků, které musí být prokázány, aby mohla být o organizované zločinecké skupině řeč. Podle Coufalové samotná definice přináší jistá úskalí především pro pozici orgánů činných v trestním řízení, kdy se pravděpodobně velmi složitě prokazuje organizační struktura skupiny, dělba funkcí jednotlivých členů i rozdělení činností. Pokud nejsou všechny tyto znaky prokázány, pachatel je stíhán mírnějším způsobem, například jako člen organizované skupiny (viz níže).²⁷

Vedle pojmu organizovaná zločinecká skupina se vyskytuje i pojem „organizovaná skupina“. Dle ust. § 42 písm. o) TZ se jedná o obecně přitěžující okolnost, příp. okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby u některých trestných činů. Organizovaná skupina ale není

---

²⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. Bezpečnostní politika. Bezpečnostní hrozby. 7. května 2014 [online][cit. 5. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 187.

²⁷ COUFALOVÁ, Bronislava. Organizovaný zločin - vymezení pojmu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 28 - 29.

výslovně právním řádem definována, vychází se z jejího judikatorního vymezení. Zde můžeme nalézt to, že organizovanou skupinou „se rozumí sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba práce mezi jednotlivými členy a jehož činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností. Jde tedy o předem plánovanou činnost se stanovením konkrétních úkolů při realizaci trestného jednání, která bývá zpravidla zorganizována jednou nebo více osobami, a ty bývají také ve skupině uznávány za vedoucí a úkoly také rozdělují. Taková činnost se pak vyznačuje cílevědomostí, plánovaným a koordinovaným postupem a zvyšuje nebezpečnost činu pro společnost.“²⁸

1.3. Trestněprávní prostředky boje proti organizovanému zločinu

Organizovaný zločin se vyznačuje určitými specifiky, které jej odlišují od jiných druhů kriminality. Tyto odlišnosti vyjmenovává např. Schramhauser, jedná se o:

- Profesionalitu skupin - kriminalita je páchána osobami znalými, schopnými dobře zakrývat svou činnost a tím minimalizovat riziko odhalení skupiny.
- Mlčenlivost členů - povinnost mlčenlivosti, která je pojištěna nepříjemnými důsledky pro toho, kdo ji poruší.
- Hierarchickou strukturu - toto uspořádání často vede k ochraně vedoucích představitelů organizace.²⁹

Právě tato specifika často vedou k důkazní nouzi. Proto se na scéně objevují i jim přizpůsobené trestněprávní prostředky napomáhající orgánům činným v trestním řízení při odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu, které mají také svá specifika. Jedná se o to, že:

- zasahují do práv a svobod, jež jsou zaručeny ústavou a jinými lidsko-právními dokumenty;
- použití těchto prostředků je utajováno. Důvody jsou zřejmé - v konkrétním případě by prostředek ztratil smysl a dále by mohly být ohroženy osoby jej využívající (např. institut agenta). Utajování ovšem také znamená, že nemůže docházet ke kontrole jejich užívání.³⁰

---

²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 1976 sp. zn. 4 To 13/76 (získáno 2. ledna 2016 z databáze beck-online).

²⁹ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11.

³⁰ ŠIMOŮČEK, Ivan, JALC, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boje proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jirí (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 74.

V českém právním řádu nalezneme řadu prostředků užívaných v boji proti organizovanému zločinu, a to nejen v TZ a v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TR“), ale i v dalších. Tyto prostředky by se daly rozdělit na prostředky hmotně-právní a procesně-právní.

Hmotně-právní nástroje pro boj proti organizovanému zločinu zakotvené v TZ je možné rozdělit do tří skupin. Toto rozdělení jsem provedla dle Coufalové.³¹

1. normy týkající se zpřísnění trestní represe. Předně je zde zakotven samostatný trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině v ust. § 361 TZ. K němu se váže ust. § 362 TZ o účinné lítosti a ust. § 363 TZ o beztrestnosti agenta. Přínos ust. § 361 TZ tkví v tom, že je možné postihnout činnost osob zainteresovaných, aniž by došlo ke konkretizaci nelegálních záměrů. Trestné je založení organizované zločinecké skupiny, účast na její činnosti i její podpora.³² Vedle těchto ustanovení je zde zakotvena i zvláštní úprava ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny v ust. § 108 TZ. Pojem pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je vymezen v ust. § 107 TZ. Pokud se tedy jedná o pachatele, který spáchal úmyslný trestný čin jako člen, příp. vědomě se členem anebo v úmyslu napomáhat organizované zločinecké skupině, zvyšuje se horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody o jednu třetinu, přičemž takto stanovená horní hranice může ve výsledku převyšovat dvacet let, nesmí převyšovat třicet let (při stanovení výjimečného trestu).
2. Instituty usnadňující trestní postih. Zde se nacházejí nástroje, které se vztahují především k osobě spolupracujícího obviněného, jedná se o hmotně-právní důsledky jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení: polehčující okolnost dle ust. § 41 písm. m) TZ, možnost upuštění od potrestání dle ust. § 46 odst. 2 TZ (příp. dle ust. § 48 TZ), mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle ust. § 58 odst. 4 TZ.
3. Normy zabráňující legalizaci výnosů z trestné činnosti. Do této kategorie spadá trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti a legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (ust. § 216 a § 217 TZ).

Užití trestně-procesních prostředků souvisí s důkazní nouzí, a proto vykazují znaky výše uvedené (zásah do základních práv, utajovanost jejich použití). Z toho důvodu jsou stanoveny přesné podmínky pro jejich užití. Aplikují se k zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti a usnadnění trestního postihu.

---

³¹ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie* 10/2009, s. 82

³² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014. S. 505 - 506.

Co se týče nástrojů zabraňujících legalizaci výnosů z trestné činnosti, jsou jimi zejména: zajištění peněžních prostředků na účtu u banky dle ust. § 79a TŘ, zajištění nemovitosti dle ust. § 79d TŘ, zajištění nehmotné věci dle ust. § 79e TŘ, příp. zajištění náhradní hodnoty dle ust. § 79f TŘ.

K usnadnění postihu organizovaného zločinu se vedle institutu spolupracujícího obviněného, který bude podrobně rozebrán v dalších kapitolách, užívají tzv. operativně pátrací prostředky. Ty jsou zakotveny v ust. § 158b - § 158f TŘ a patří mezi ně předstíraný převod (ust. § 158c TŘ), sledování osob a věcí (ust. § 158d TŘ) a použití agenta (ust. § 158e TŘ). Použití agenta je přímo stanoveno mimo jiné i „pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny“ (ust. § 158e TŘ).

Vedle operativně pátracích prostředků slouží k usnadnění postihu i institut dočasného odložení trestního stíhání dle ust. § 159b TŘ. Dále pak např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle ust. § 88, § 88a TŘ, příp. manipulace se zásilkami (zadržení, otevření, záměna, sledování) dle ust. § 86 - § 87c TŘ.

Prostředky užívané v boji proti organizovanému zločinu nejsou zakotveny pouze v TZ a TŘ, nalézáme je i v jiných právních předpisech. Jedná se například o zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o policii“), který vymezuje zejména podpůrné operativně pátrací prostředky v ust. § 72 (viz kap. 5.) a dále zakotvuje i možnosti krátkodobé ochrany osoby v ust. § 50. Možnostmi ochrany osob se zabývá také zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o zvláštní ochraně osob“), který je rozebrán v kapitole 4.2.2.

2. Právní zakotvení institutu spolupracujícího obviněného

Původ pojmu korunního svědka se datuje do středověké Anglie. Zpočátku se týkal situace finančního odměňování jakýchkoli svědků na straně obžaloby (na straně koruny) proti obviněným. Následně se pojem užíval pro případy, kdy jeden z obviněných za jisté výhody svědčil proti ostatním obviněným. Takto je na pojem korunního svědka, resp. spolupracujícího obviněného, nazíráno dodnes.³³ K prvotnímu rozmachu užívání institutu korunního svědka v kontinentální Evropě (již v podobě, jak ji známe dnes) došlo v sedmdesátých letech 20. století. V Anglii a Severním Irsku se pro užití korunního svědka v původním smyslu (jakýkoli svědek ve prospěch obžaloby) užívá dodnes pojem King's evidence příp. Queen's evidence. Pro užití korunního svědka v užším významu se užívá označení accomplice-witness či supergrass.³⁴

Požadavky pro udělení statusu spolupracujícího obviněného jsou ve všech právních řádech obdobné: jedná se o osobu podílející se na trestné činnosti (osobu zevnitř), jejíž svědectví významně přispívá k potírání trestné činnosti i prevenci do budoucna a přínos tohoto svědectví převyšuje následky trestných činů spáchaných touto osobou.³⁵

2.1. Mezinárodní zakotvení

Jak již bylo zmíněno výše, úspěšné potírání organizovaného zločinu je možné jen díky spolupráci a vzájemné pomoci států. Z toho vyplývá, že i pojetí spolupracujícího obviněného by mělo být jednotné a zakotvené na této úrovni.

2.1.1. OSN

Na globální úrovni je v rámci Úmluvy v článku 26 zakotvena povinnost přijetí vhodných opatření k posílení spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Článek 26 odst. 1 rozebírá podmínky, které má splnit osoba, jíž se týkají tato vhodná opatření. Jedná se o osobu, která poskytuje informace (například o struktuře organizované zločinecké skupiny, o jejich mezinárodních vazbách a trestných činech spáchaných touto skupinou) i praktickou pomoc zejména při zjišťování a zabavování výnosů z trestné činnosti organizovaných zločineckých

---

³³ MRDAK, Veselin. The crown Witness. *Justice in transition* [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <[http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/\(CASOPIS\)/ENG/ENG01/273.pdf](http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/(CASOPIS)/ENG/ENG01/273.pdf)>, s. 1.

³⁴ MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne? *Trestní právo*, 4/2003, s. 21.

³⁵ MRDAK, Veselin. The crown Witness. *Justice in transition* [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <[http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/\(CASOPIS\)/ENG/ENG01/273.pdf](http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/(CASOPIS)/ENG/ENG01/273.pdf)>, s. 1.

skupin. Článek 26 odst. 2 hovoří o zvážení snížení trestu osobě spolupracující, pokud se jedná o trestný čin, na který se Úmluva vztahuje, odstavec 3 zakotvuje zvážení poskytnutí imunity takové osobě. Důraz je kladen i na ochranu osob spolupracujících, která je zakotvena v článku 24 Úmluvy s názvem Ochrana svědků (viz kapitola 4.1.).

2.1.2. EU

Na úrovni Evropy je tato otázka upravena v nezávazné Rezoluci Rady Evropské unie č. 497Y0111 (01) ze dne 20. 12. 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu. Ta vyzývá členské státy k přijetí vhodných opatření na podporu jednotlivců, kteří se rozhodnou spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Spolupráce těchto osob je v rezoluci definována (jsou stanoveny její podoby). Jedná se o poskytování informací (o struktuře organizované zločinecké skupiny, o jejích mezinárodních vztazích a o spáchaných trestných činech touto skupinou) a poskytování pomoci (zejména při odhalování výnosů z trestné činnosti).

Dále jsou členské státy vyzývány, aby v souladu se svým právem stanovily jisté benefity na oplátku za tyto informace a pomoc, a nakonec aby zajistily těmto osobám a osobám jim blízkých ochranu.³⁶

Na základě zmíněného lze konstatovat, že oba mezinárodní předpisy mají téměř shodnou strukturu. Spolupráci obviněných vytyčují obdobně. Oba dokumenty apelují na vymezení jistých benefitů - Úmluva OSN hovoří o snížení trestu, příp. dokonce o udělení imunity, pokud se jedná o odhalování trestného činu, na který se Úmluva vztahuje, v souladu s vnitrostátním právem. Rezoluce hovoří o stanovení benefitů v souladu s vnitrostátním právem. Dále je v obou dokumentech věnována pozornost ochraně těchto osob.

2.2. Soulad vnitrostátní úpravy s úpravou mezinárodní

Úprava obsažená v těchto mezinárodních dokumentech je vyjádřena vcelku obecně. Jsou vymezeny základní mantinely upravující osoby spolupracující s orgány činnými v trestním řízení, ale je zde akceptována svrchovanost jednotlivých států v otázkách principů trestního práva a konečná podoba úpravy této problematiky je ponechána na jednotlivých členských státech.

---

³⁶ Ochrana osob je rozvedena v Rezoluci Rady Evropské Unie č. 31995Y1207(04) ze dne 23. listopadu 1995 o ochraně svědků v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.

Úprava institutu spolupracujícího obviněného v České republice je tedy v souladu s mezinárodními instrumenty obsahujícími opatření k podpoře spolupracujících osob. Souladnost úpravy spolupracujícího obviněného s těmito dokumenty v České republice zdůrazňuje i důvodová zpráva.³⁷

2.3. Historický vývoj právní úpravy v České republice

V České republice měl být prvním účinným nástrojem pro boj proti organizovanému zločinu zákon o zvláštní ochraně osob ve spojení s institutem utajeného svědka (ustanovení § 55 odst. 2 TŘ). Ale ani po přijetí tohoto zákona neexistoval motivující nástroj, který by zajistil spolupráci osob podílejících se na (zvláště závažných) zločinech. Jedinou výhodou pro ně byla možnost vzetí této spolupráce do úvahy soudem jakožto polehčující okolnost a snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.³⁸ Přijetí tohoto zákona a z něj plynoucí ochrana pro obviněného, který se rozhodl svědčit, se tak stala prvním krokem v boji proti organizovanému zločinu. K jeho doplnění o motivaci osob ke spolupráci došlo právě zabudováním institutu spolupracujícího obviněného (dříve pouze ochrana, poté ochrana a motivace).³⁹

Prvním pokusem zavedení institutu spolupracujícího obviněného, resp. korunního svědka, se stal návrh Ministerstva vnitra ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ze dne 22. 11. 2002, č. j. OBP-1697/CZ-2002 (dále jen „návrh ministerstva“), který obsahoval „Řízení proti pachateli v mimořádných případech“ a ve 4 ustanoveních (§ 306b - § 306e) rozlišoval dva postupy v závislosti na splnění podmínek: postup proti korunnímu svědkovi (toto označení se vyskytuje v důvodové zprávě k návrhu, nikoli v návrhu samotném) a postup proti spolupracujícímu obviněnému. Vedle toho návrh zakotvoval i hmotně-právní pravidlo pro stanovení trestu spolupracujícímu obviněnému.⁴⁰ Pro svůj podstatný zásah do zásad trestního řízení, konkrétně do zásady legality, oficiality a principu rovnosti, ale nebyl tento návrh přijat.⁴¹

---

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (Tisk 411).

³⁸ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 1, č. 3, s. 77 a násl.

³⁹ TROJÁČEK, Jiří. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie ČR. In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 10.

⁴⁰ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 1, č. 3, s. 77 a násl.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (Tisk 411).

Je třeba podotknout, že pojmosloví není jednotně užíváno. Někteří autoři používají pojem korunního svědka jakožto souhrnný a zahrnující jak obviněného, proti němuž je trestní stíhání odloženo a následně zastaveno, tak pro spolupracujícího obviněného.⁴² U jiných autorů dochází k rozčlenění pojmů korunního svědka a spolupracujícího obviněného, jakožto pojmů rovnocenně stojících vedle sebe.⁴³ V této práci je pro přehlednost užita možnost dvou rovnocenných pojmů.

K definitivnímu zakotvení institutu spolupracujícího obviněného do českého právního řádu, konkrétně v ust. § 178a TŘ, došlo zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku s účinností k 1. lednu 2010. Důvodová zpráva jeho zakotvení vysvětluje potřebou efektivního objasňování organizovaného zločinu, kdy při jeho odhalování a vyšetřování se orgány činné v trestním řízení potýkají s důkazní nouzí. Přičemž právě odhalování organizovaného zločinu je v zájmu státu (proto převáží nad zájmem stíhání jednotlivce).⁴⁴

Následně bylo ust. § 178a TŘ novelizováno zákonem č. 193/2012, kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony s účinností k 1. září 2012, přičemž tato novela je v důvodové zprávě odůvodněna tím, že je potřeba institut uplatňovat zejména u „všech závažných korupčních jednání“,“⁴⁵ a proto došlo k rozšíření uplatnění ze zvlášť závažných zločinů na zločiny. Tedy všechny trestné činy, které nejsou přečiny (ust. § 14 odst. 3 TZ). Změnily se také podmínky nutné k možnosti označení obviněného za spolupracujícího, dále byl přidán nový odst. 2. Odstavec třetí týkající se výsledku obviněného nebyl novelou z roku 2012 dotčen.

2.4. Aktuální právní úprava v České republice

V odstavci prvním aktuálního znění ust. § 178a TŘ jsou zakotveny podmínky, které musí obviněný splnit, aby se mohl stát spolupracujícím obviněným:

---

⁴² Např.: RŮŽIČKA, Miroslav. Korunní svědek v České republice - ano či ne? In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 17 - 28.;

ŠÁMAL, Pavel. Nad institutem korunního svědka. In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 43 - 54

⁴³ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 3, č. 3, s. 77 a násl.;

CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. 281 s

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (Tisk 411).

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012, kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (Tisk 510).

- a) „oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,
- b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.“

Po splnění těchto podmínek ze strany obviněného jej „může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího.“ Uvážení státního zástupce je vedeno kritérii, která jsou zakotvena v odst. 1 taktéž. Obviněný tedy může být označen za spolupracujícího obviněného „považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.“ Možnými problémy, které z tohoto procesu vyvstávají, se zabývám v kapitole 3.2.

Na rozdíl od prvotní úpravy byla vypuštěna alternativa zakotvena v písm. a) „nebo [skutečnosti], které pomohou zabránit dokonání takového zločinu“. Důvodová zpráva vypuštění této alternativy vysvětluje tím, že dosažení podmínky bylo velmi jednoduché a v konečném důsledku bylo přispění ve věci minimální, neboť napomáhalo pouze u dílčích útoků, což bylo zanedbatelné. Nadále je tedy pouze obecnou polehčující okolností.⁴⁶

Velkou změnou je vložení odstavce 2 do tohoto ustanovení. Zde jsou stanoveny podmínky, za nichž může dokonce dojít ze strany státního zástupce k navržení upuštění od potrestání (ust. § 46 TZ), příp. k upuštění od potrestání s dohledem (ust. § 48 TZ). Podmínky pro splnění ze strany spolupracujícího obviněného jsou následující:

- „nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
- jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
- pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a
- pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (ust. § 59 TZ).“

---

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012, kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (Tisk 510).

Kritéria pro uvážení státního zástupce, zda v obžalobě navrhne soudu upuštění od potrestání podle odst. 2, se od kritérií v odst. 1 odlišují. Státní zástupce tedy může „navrhnout upuštění od potrestání, „pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.“

Ustanovení § 178a TŘ odst. 3 byl zachován v původním znění z roku 2010. Týká se obsahu poučení obviněného a podmínek a obsahu výslechu obviněného před jeho označením jako spolupracujícího. Státní zástupce nejprve obviněného „poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.“ Poté následuje výslech o obsahu jeho oznámení a k doznání obviněného. Dále jej státní zástupce „vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu.“

Co se týče osoby, na kterou může být institut spolupracujícího použit, má univerzální aplikaci, není tedy vyloučeno jeho užití v řízení proti právnické osobě ani v řízení ve věcech mladistvých.⁴⁷

Hmotně-právním důsledkem udělení statusu spolupracujícího obviněného a hlavní motivací pro obviněného, je jeho promítnutí při stanovení trestu. Soud přihlédne k přispění spolupracujícího obviněného k objasnění zločinu při stanovení druhu a výměry trestu (ust. § 39 odst. 1 TZ), dále se spolupráce považuje za polehčující okolnost [ust. § 41 písm. m) TZ], dále za splnění zde uvedených podmínek, soud mimořádně sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici dle ust. § 58 odst. 4 TZ, příp. též za splnění podmínek v ust. § 178a odst. 2 TŘ může na návrh státního zástupce dojít k upuštění od potrestání (ust. § 46 odst. 2 TZ), příp. k upuštění od potrestání s dohledem (ust. § 48 TZ).

Otázka užívání institutu v praxi a jeho efektivita v České republice není zcela jasná, neboť neexistují oficiální statistiky.⁴⁸ Například statistika uveřejněná v České televizi v březnu 2015

---

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2317.

⁴⁸ Jak uvedla tisková tajemnice Nejvyššího státního zástupce a tisková mluvčí Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2014 <http://www.lidovky.cz/efekt-salacova-podezreli-chteji-nizsi-tresty-spolupracuji-s-vysetrovateli-1vc-/zpravy-domov.aspx?c=A140117_224912_ln_domov_hm>.

hovoří celkem o 48 spolupracujících obviněných ve 43 kauzách v letech 2010 - 2014. Jsou zde zmíněny i čtyři velké medializované kauzy, ve kterých byli užiti spolupracující obvinění: kauza tzv. Švábova gangu, kauza Davida Ratha, kauza tzv. lihové mafie Radka Březiny a kauza Oleo Chemicals.⁴⁹

2.5. Srovnání návrhu ministerstva a ust. § 178a TR

Oproti prvotnímu návrhu ministerstva došlo k výrazným změnám. Jak bylo zmíněno výše, návrh rozlišoval dva postupy v závislosti na splnění podmínek danou osobou.

Řízení proti korunnímu svědkovi se mělo rozpadat na dvě fáze: nejprve mělo dojít k přerušování trestního stíhání a po splnění podmínek následně k zastavení trestního stíhání. Podmínky byly následující:

- oznámení skutečností způsobilych „zcela významným způsobem přispět k objasnění zvláště závažného zločinu“;
- zavázání se k podání úplné a pravdivé výpovědi o těchto skutečnostech;
- vydání prohlášení o skutku, pro který je stíhán, jakož i o dalších trestných činech, jichž se dopustil, přičemž tyto nesmí být závažnější než ten, který je objasňován a jejich následkem nebyla smrt (výjimka: podílel se jako pomocník) a dále stran těchto trestných činů není zvláště nebezpečným recidivistou;
- fakultativní vydání prospěchu z trestné činnosti a náhrada škody;
- nepodílení se na tomto jako organizátor, návodce či největší měrou.⁵⁰

Spolupracující obviněný zde byl vnímán jako osoba, která nespĺnila veškeré tyto podmínky, ale svou výpovědí významně přispěla k objasnění organizovaného zločinu a splnila podmínku prohlášení o spáchání trestného činu (podmínka 1. a 2.), a proto měla být také honorována - konkrétně mimořádným snížením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.⁵¹

Vedle toho návrh počítal také s možností dočasného odložení trestního stíhání v případě osoby podezřelé (před zahájením trestního stíhání), což znamenalo, že trestní stíhání nemuselo být zahájeno, aby vzápětí bylo rozhodnuto o jeho dočasném přerušování. V návrhu byla zakotvena také možnost podání stížnosti proti rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání nebo proti

---

⁴⁹ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek> >

⁵⁰ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 3, č. 3, s. 77 a násl.

⁵¹ Tamtéž.

rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. Stížnost měl mít možnost podat obviněný (korunní svědek, obdobně i spolupracující obviněný) i poškozený.⁵²

Domnívám se, že neúspěšný návrh ministerstva s sebou přinesl řadu pozitiv, které se v dnešní úpravě nevyskytují. Jedná se především o to, že zde byla zakotvena možnost podání stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o udělení, příp. neudělení statusu korunního svědka či spolupracujícího obviněného, a to jak ze strany obviněného, tak ze strany poškozeného.

Další významné pozitivum shledávám v možnosti přiznání statusu korunního svědka či spolupracujícího obviněného osobě podezřelé. Dále bylo jasně stanoveno, že se nesmí jednat o organizátora či návodce. Vedle toho jako přínos shledávám (fakultativní) podmínku finanční kompenzace ze strany obviněného, která zajišťuje jistou míru satisfakce poškozeným.

Nutnost prohlášení o všech trestných činech jež osoba, která by měla získat status korunního svědka či spolupracujícího obviněného, spáchala, také považuji za pozitivum především z důvodu věrohodnosti takové osoby a jejích motivů ke spolupráci (pokud spolupracuje pouze za účelem zisku nižšího trestu, nebo zda dospěla k jisté změně svého postoje k páčání trestné činnosti a chce začít „s čistým štítem“). Na druhou stranu Musil hovoří o nadbytečnosti této podmínky a zbytečném způsobení komplikací s jejím důsledným užitím v praxi. Poukazuje především na skutečnost, že osoba, která se rozhodne spolupracovat často skrývá dosti pestrá kriminální minulost a s tím souvisí i možnost, že si na konkrétní trestné činy nevzpomene. Tím pádem, pokud by následně vyšla najevo jakkoli bagatelní trestná činnost korunního svědka, vedlo by to k nemožnosti zastavení trestního stíhání (ztrátě odměny za spolupráci, jakkoli přínosnou), popř. po jeho zastavení, by bylo nutno zahájit trestní stíhání.⁵³

Posledním významným bodem návrhu shledávám i jasné stanovení toho, že pokud osobě obviněného nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného, nebylo jeho prohlášení o spáchání trestného činu (všech trestných činů) možno užít jako důkaz.

Na druhou stranu existovaly i nedostatky této úpravy, které měly za následek její konečné nepřijetí. Některé nedostatky upřesňuji níže.

---

⁵² VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 3, č. 3, s. 77 a násl.

⁵³ MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne? *Trestní právo*, 4/2003, s. 23 - 24.

3. Problematické otázky spojené s institutem spolupracujícího obviněného

V této kapitole dojde nejprve k vymezení kolize institutu spolupracujícího obviněného s některými zásadami trestního procesu a následně k představení problematických otázek, které vyvstaly v souvislosti s jeho zakotvením v českém právním řádu. Tyto otázky jsou předmětem odborné diskuze.

3.1. Zásady trestního práva

Institut spolupracujícího obviněného patří mezi nestandardní nástroje využívané pro situace, kdy tradiční metody nevedou ke kýženému výsledku trestního procesu. Jak poznamenává Jelínek: „vždycky jde o to najít rovnováhu mezi zásahem do občanských práv a svobod, který tady nepochybně je, a mezi účelem, pro který je institut použit“.⁵⁴

Tento institut, resp. institut korunního svědka má původ v angloamerickém právním prostoru (systému common law), který je vystavěn na jiných principech než právo kontinentální. Jeho zavedení do českého právního řádu s sebou tedy přineslo i kolizi s některými stěžejními zásadami českého trestního práva (trestního procesu).⁵⁵

V souvislosti s přijetím institutu spolupracujícího obviněného je často zmiňováno prolamování zásady legality ve prospěch zásady oportunity. Tento jev je ospravedlňován efektivitou tohoto nástroje v boji s organizovaným zločinem, tedy posílením principu efektivnosti a hospodárnosti.⁵⁶

Zásada legality zakotvená v ust. § 2 odst. 3 TŘ je konkretizací zásady oficiality (ust. § 2 odst. 4 TŘ, povinnost postupu orgánů činných v trestním řízení z úřední povinnosti) a znamená povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví. V českém právním řádu existuje ze zásady legality řada výjimek, které by se daly rozčlenit na případy, kdy státní zástupce stíhat nesmí, případy, kdy státní zástupce stíhat nemusí a institut dočasného odložení trestního

---

⁵⁴ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhujje-profesor-jelinek>>.

⁵⁵ KRISTKOVÁ, Alena. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva 2012*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/KristkovaAlena.pdf>.

⁵⁶ Tamtéž.

stíhání.⁵⁷ Zásada oportunity je opakem zásady legality, umožňuje státnímu zástupci některé trestné činy nestíhat z důvodu vhodnosti a v českém právním řádu se vyskytuje jako výjimka.⁵⁸

Prolamování základních zásad trestního řízení bylo také důvodem pro nepřijetí prvotního návrhu ministerstva, konkrétně se jednalo o zásadu legality, ofițiality a princip rovnosti.⁵⁹ Souhlasím s tím, že podle původního pojetí institutu korunního svědka docházelo k porušení zásady legality i ofițiality, neboť bylo umožněno za splnění stanovených podmínek zastavit trestní stíhání obviněného (v případě osoby podezřelé nebylo nutné ani trestní stíhání zahajovat) a byla tak tedy stanovena imunita osobě korunního svědka. K tomuto je třeba zmínit i úpravu stanovenou v Úmluvě, která taktéž hovoří o možnosti stanovení imunit spolupracujícím osobám (viz kapitola 2.4.1.). Institut zastavení trestního stíhání je jistě v rozporu se zásadou legality a dnes patří mezi výjimky z této zásady (ust. § 172 TŘ), přičemž se rozlišují dvě situace, a to případy, kdy státní zástupce stíhat nesmí a případy, kdy státní zástupce stíhat nemusí [neučelnost stanovená v ust. § 172 odst. 2 písm. a), písm. b) nebo c) TŘ].⁶⁰

Naproti tomu aktuální znění, dle mého mínění, zasahuje do zásad trestního řízení mnohem menší měrou a v případě zásady ofițiality a legality nedochází k zásahu žádnému, neboť státní zástupce plní svou povinnost stanovenou v ust. § 2 odst. 3 TŘ a stíhá všechny trestné činy, o nichž se dozví. Dnes je oproti původní možnosti odložení trestního stíhání a následně jeho zastavení krajní možností, dle ust. § 178a odst. 2 TŘ, návrh státního zástupce na upuštění od potrestání (podle ust. § 46 TŘ nebo ust. 48 TŘ), přičemž vina je vyslovena vždy a z toho plynou i jiné její následky (uložení ochranného opatření, uložení povinnosti náhrady škody).⁶¹ V tom sledávám naplnění obou funkcí, které zásada legality obsahuje, a to funkci iniciační (odhalování a zahájení trestního stíhání trestných činů) a funkci akuzační (předání soudu k rozhodnutí o vině, příp. trestu).⁶²

Zásada, že nikdo nemůže být nucen k obvinění sebe sama (nemo tenetur se ipsum accusare) ani k poskytnutí důkazů proti své osobě, je zakotvena jak na úrovni zákonné, v TŘ, tak na úrovni ústavní, v Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“). V Listině ji zakotvuje článek 37 odst. 1 a článek 40 odst. 4.⁶³

Osoba, které je nabídnut (požádá o) statut spolupracujícího obviněného, je motivována ziskem určitých výhod při určování trestu. Zejména v situaci, kdy by byla zcela vědomě a od

⁵⁷ Rozčlenění provedeno dle JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 148 - 148.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 150.

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (Tisk 411).

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s.148 - 149.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 87.

⁶² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s.148.

⁶³ Více k zásadě viz MUSIL, Jan. *Zákaz donucování k sebeobviňování*. *Kriminalistika*. 2009, roč. 22, č. 4.

počátku mylně informována ze strany orgánů činných v trestním řízení o možnosti zisku tohoto statusu a výhod z něj plynoucích pouze za účelem získání cenných informací pro vyšetřování a navedení k dalším důkazům, by došlo k porušení této zásady. Porušení této zásady tedy vyvstává z procesu rozhodování o udělení, neudělení statusu spolupracujícího obviněného.⁶⁴

Problematickým bodem se jeví také nemožnost soudce vyřknout upuštění od potrestání (příp. s dohledem), pokud tuto možnost nenavrhuje v obžalobě státní zástupce dle ust. § 178a odst. 2 TŘ. Pokud je soud vázán návrhem státního zástupce (jeho neexistencí), což dle dikce ust. § 178a TŘ je, dochází k porušování základní zásady stanovené v článku 40 odst. 1 LZPS, že pouze soud rozhoduje o vině a trestu.⁶⁵

Nett hovoří i o porušení zásady přiměřenosti trestu a nelze s ním nesouhlasit. V ust. § 38 odst. 1 TZ je stanoveno, že „trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele.“ Z uvedeného jednoznačně vyplývá, že užitím institutu spolupracujícího obviněného dochází k prolomení i této hmotněprávní zásady.⁶⁶

3.2. Rozhodování o udělení statusu spolupracujícího obviněného

Proces rozhodování o udělení statusu spolupracujícího obviněného má zcela v rukou státní zástupce. Ten rozhodne o udělení tohoto statusu po splnění podmínek stanovených v ust. § 178a odst. 1, příp. i podmínek stanovených v odst. 2 na základě vlastního uvážení, tedy „považuje-li [...] takové označení za potřebné...“ Samozřejmě jsou zde uvedena kritéria, ke kterým státní zástupce přihlíží při tomto rozhodování (ust. § 178a odst. 1 TŘ).

V souvislosti s tímto procesem vyvstává mnoho otázek týkajících se zejména právní jistoty obviněného, ale i formálního postupu tohoto rozhodování.

---

⁶⁴ KRISTKOVÁ, Alena. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva 2012*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/KristkovaAlena.pdf>.

⁶⁵ COUFALOVÁ, Bronislava. Možnosti racionalizace trestní justice při stíhání organizovaného zločinu. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 95.

⁶⁶ NETT, Alexander. Spolupracující obvinění, přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva 2010* [online]. 1.vyd. Brno: Právnická fakulta Masarykovy university, 2010 [15. 2. 2016]. Dostupné na: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexandr.pdf>.

3.2.1. Právní jistota

Právní jistota osoby, která se má rozhodnout, zda bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, je narušena právě procesem rozhodování o tom, zda jí bude status spolupracujícího obviněného přiznán či nikoli.⁶⁷

Institut spolupracujícího obviněného byl zaveden právě pro vytvoření větší motivace takových osob. Přičemž výhody a jistota jeho udělení leží na pomyslné misce vah naproti hrozbě ze strany organizovaného zločinu (možná odplata vůči této osobě, jejím blízkým). Na jednu stranu je v rámci trestního řízení vyžadováno, aby obviněný podal úplnou a pravdivou výpověď již v přípravném řízení, na druhou stranu mu není nijak garantováno, že bude následně v obžalobě za spolupracujícího obviněného označen. Veškeré dohody v přípravném řízení mají pouze charakter neformální, není zde možná žádná procesní obrana.⁶⁸

Postup rozhodování je nestandardní a může vést ke zneužití institutu nebo k jeho nedostatečnému použití. Postup není transparentní a není jej možné nijak přezkoumat. S tímto souvisí i neexistence jednotných podmínek⁶⁹ pro udělení statusu spolupracujícího obviněného (podmínky v zákoně jsou velmi obecné, vše závisí na uvážení státního zástupce).⁷⁰

V souvislosti s nedostatečným formálním zakotvením rozhodování je často navrhováno, aby došlo k úpravě a proces byl formalizován. Zejména aby byla dána forma rozhodnutí státního zástupce o udělení, příp. neudělení statusu spolupracujícího obviněného a s tím spojena možnost podání opravného prostředku.⁷¹

Vedle chybějícího stanovení formy rozhodnutí státního zástupce chybí i stanovení formy procesních úkonů ze strany obviněného (žádost o udělení statusu, zavázání se k podání úplné a pravdivé výpovědi, souhlas s udělením statusu spolupracujícího obviněného).⁷²

---

⁶⁷ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11 a násl.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně zmiňuje institut pouze v souvislosti s jeho formálním vyznačením na obžalobě - viz. článek 48 odst. 3 Pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně o trestním řízení ze dne 21. září 2009, ve znění pozdějších změn. Dostupné na <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_902-205_2.pdf>.

⁷⁰ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

⁷¹ např. SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11 a násl.; COUFALOVÁ, Bronislava. Možnosti racionalizace trestní justice při stíhání organizovaného zločinu. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 94 - 96.

⁷² NETT, Alexander. Spolupracující obvinění, přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva 2010* [online]. 1.vyd. Brno: Právnická fakulta Masarykovy university, 2010 [15. 2. 2016]. Dostupné na: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexandr.pdf>.

Ačkoli se pravidla trochu změnila, domnívám se, že i na dnešní pojetí spolupracujícího obviněného (zejména s ohledem na možnost upuštění od potrestání) lze aplikovat připomínku Musila, který vzhledem k závažnosti narušení zásad trestního řízení navrhoval, aby o odložení trestního stíhání u korunního svědka rozhodoval namísto kteréhokoli státního zástupce pouze nejvyšší státní zástupce, neboť se jedná o velký zásah do principů trestního práva a je potřeba „zajistit velkou obezřetnost a jednotnost při jeho aplikaci.“⁷³ Domnívám se, že i upuštění od potrestání, byť menší měrou, zasahuje do právní jistoty, a proto by tato možnost také jistě garantovala větší právní jistotu osobě obviněného, který se rozhodne spolupracovat. Pokud by rozhodoval pouze nejvyšší státní zástupce, došlo by ke stanovení jednotných podmínek pro udělení statutu, které dnes neexistují. Tato otázka bezpochyby souvisí i s otázkou rozhodování (viz níže).

3.2.2. Rozhodování pouze v přípravném řízení

V rámci rozhodování o udělení statusu spolupracujícího obviněného vyvstává i otázka, proč není zakotvena možnost udělení statutu až v řízení před soudem, příp. proč nerozhoduje soud vždy namísto státního zástupce. V praxi může nastat několik situací, které souvisí s tímto nedostatkem. Například se může osoba rozhodnout spolupracovat až ve stadiu řízení před soudem. Toto je jí ale dle aktuální úpravy odepřeno.⁷⁴

Dále mohou nastat situace související s uspořádáním a fungováním státních zastupitelství. Případ se může mnohdy zpočátku jevit jako naplňující znaky základní skutkové podstaty a spadat pod příslušnost okresního státního zástupce, ale později je právě díky spolupráci obviněného překvalifikován v trestný čin naplňující znaky kvalifikované skutkové podstaty a náležející tak do příslušnosti krajského státního zástupce. Na základě tohoto může dojít ke dvěma situacím. Buďto krajský státní zástupce neshledá potřebu či splnění podmínek k udělení statusu spolupracujícího obviněného přesto, že byl osobě obviněného tento status přislíben okresním státním zástupcem anebo krajský státní zástupce neshledá svou věcnou příslušnost.⁷⁵

Ke druhé zmíněné situaci Řeháček uvádí reálný příklad z praxe, kdy se jednalo o tři spolupracující osoby, které páchaly loupeže přepadáváním benzínových čerpacích stanic. Jeden z nich výrazně spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení, pomohl rozkrýt organizovanou

---

⁷³ MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne? *Trestní právo*, 4/2003, s. 23.

⁷⁴ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhujje-profesor-jelinek>>.

⁷⁵ ŘEHÁČEK, Jan. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. *Trestněprávní revue*. 2016, roč. 16, č. 2, s. 44 a násl.

skupinu, a tím zavedl příčinu k překvalifikování trestného činu ze základní skutkové podstaty (dle ust. § 173 odst. 1 TZ) v kvalifikovanou skutkovou podstatu [ust. § 173 odst. 1, odst. 2 písm. a) TZ] a tím také k povinnosti předat věc krajskému státnímu zástupci. Ten ale následně neshledal, že by se jednalo o organizovanou skupinu (dle jeho názoru jednaly dvě osoby pod vlivem výhrůzek) a jeho úvahu podpořil i vrchní státní zástupce (v rámci řízení o kompetenčním sporu). Věc byla tedy předána zpět okresnímu státnímu zástupci. Okresní soud ale nakonec shledal, že se o organizovanou skupinu jednalo, jeho tvrzení podpořil i vrchní soud. V této chvíli ale osoba, která spolupracovala a díky které bylo možno posuzovat trestný čin podle kvalifikované skutkové podstaty, již nemohla být označena za spolupracujícího obviněného. Doznání a spolupráce této osoby tedy paradoxně vedly k jejímu tvrdšímu potrestání a to jen z důvodu, že v řízení před soudem již není možné status spolupracujícího obviněného přiznat. Vedle toho tento postup také zasahuje do právní jistoty osoby spolupracující.⁷⁶

3.3. Věrohodnost spolupracujícího obviněného

Velice důležitou otázkou pro hodnocení důkazů je věrohodnost osoby spolupracujícího obviněného a podmínky použitelnosti jeho výpovědi v trestním procesu. Jedná se o otázku zásahu do práva na spravedlivý proces, a proto se jí zabývají soudy České republiky i Evropský soud pro lidská práva (právo na spravedlivý proces je zakotveno v článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí konstruoval obecné podmínky pro užití výpovědi takového svědka (a to i dle zahraniční úpravy, zde konkrétně polské). Vychází zde z podmínek, které konstatoval Evropský soud pro lidská práva v několika svých rozhodnutích.⁷⁷ Podmínky konstatované Nejvyšším soudem jsou tyto:

- a) „otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení,
- b) zaručení přístupu obhajoby k výsledku takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky,
- c) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka,

---

⁷⁶ ŘEHÁČEK, Jan. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. *Trestněprávní revue*. 2016, roč. 16, č. 2, s. 44 a násl.

⁷⁷ Rozhodnutí ve věci *Atanasov v. Bulharsko* ze dne 3. března 2009. Stížnost 20309/02; rozhodnutí ve věci *Cornelis v. Nizozemsko* ze dne 23. května 2004. Stížnost 994/03.

d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy.⁷⁸

Zejména otázka přezkumu výpovědi a její podpoření jinými důkazy je často napadána v rámci řádných i mimořádných opravných prostředků ze strany ostatních obviněných.⁷⁹

Vedle toho se i Ústavní soud vyjádřil k procesu hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného. Zde konstatoval, že tento proces „musí být mimořádně pečlivý; musí být posouzeny mj. jeho osobnostní rysy, jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a souladnost jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.“⁸⁰

Na problematiku věrohodnosti poskytnutého svědectví naráží i aktuálně diskutovaná možnost finančního ohodnocení spolupracujících obviněných. Např. prezident Unie státních zástupců by možnost finanční odměny pro spolupracující obviněné vítal, přičemž apeluje na nedostatek motivace těchto osob. Mnoho jiných odborníků je ale výslovně proti právě s ohledem na věrohodnost svědectví podaného za takových podmínek.⁸¹ Z pohledu spolupracujícího obviněného by se jistě jednalo o další velmi zajímavou motivaci, ale otázkou zůstává míra věrohodnosti svědectví osoby takto odměňované.

Na problém finančního odměňování spolupracujících obviněných upozorňuje například i Rozehnal, který zdůrazňuje, že již teď při možnosti snížení trestu, případně upuštění od potrestání, jsou tyto osoby motivovány lhát. Finanční odměna by tuto situaci ještě umocnila. Dále také shledává asymetrii mezi obžalobou a obhajobou, která by vznikla díky finanční odměně pro osoby vypovídající ve prospěch obžaloby. Nerovnováha by tkvěla zejména v tom, že by neexistovala možnost honorovat svědka, který vypovídá ve prospěch obhajoby.⁸²

Možnost finanční odměny pro osoby spolupracující s orgány činnými v trestním řízení je v českém právním řádu zakotvena pro institut informátora. Institut informátora je představen v kapitole 5. Jedná se o institut odlišný natolik, že zde finanční odměna není problémem. Informátor není osobou obviněnou a jeho přispění nevede přímo k odsouzení dalších osob.

---

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2012 sp. zn. 5 Tdo 280/2012 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>).

⁷⁹ např. výše zmíněné Usnesení Nejvyššího soudu; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 2012 sp. zn. 7 Tdo 1315/2012 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>); Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2013 sp. zn. 3443/12 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>).

⁸⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. března 2013 sp. zn. III ÚS 859/13 (získáno 1. února 2016 z <http://nalus.usoud.cz>).

⁸¹ MALECKÝ, Robert. *Pravda není na prodej. Nápad platit obviněným za spolupráci s policií tvrdě narážil.* [online] Hlídací pes.org, 2. 2. 2016 [cit. 21. března 2016]. Dostupné z < <http://hlidacipes.org/pravda-neni-na-prodej-napad-platit-obvinenym-za-spolupraci-s-polici-tvrde-narazil/> >.

⁸² ROZEHNAL, Aleš. *Svědectví na prodej.* [online] Právní prostor, 27. 1. 2016 [cit. 21. března 2016]. Dostupné z < <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/svedectvi-na-prodej> >.

3.4. Osoba spolupracujícího obviněného

Dále vyvstávají otázky spojené se samotnou osobou spolupracujícího obviněného. Coufalová poukazuje na otázku, kdo konkrétně se může spolupracujícím obviněným stát, tedy zda pouze osoba podílející se formou účastenství na trestném činu či i osoba jiná. Dle ust. § 178a odstavce druhého „Pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl...“, je zde patrná možnost, že se spolupracujícím obviněným může stát i osoba na objasňovaném zločinu nepodílející.⁸³

Domnívám se, že otázka toho, zda se může spolupracujícím obviněným stát i osoba nepodílející se na objasňovaném trestném činu, je odpovězena i v ust. § 178a odst. 1 TŘ, ve kterém jsou stanovena kritéria pro rozhodnutí o udělení statusu a kde se mimo jiné hovoří o tom, že státní zástupce přihlédne „zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.“ Domnívám se, že tato formulace - zda se podílel na spáchání trestného činu - nevyklučuje možnost udělení statusu osobě nepodílející se na tomto trestném činu.

Zde je záhodno podotknout, jakých forem účastenství se dotýká možnost udělení statusu spolupracujícího obviněného. Vávra podotýká, že mimořádnému snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (ust. § 58 odst. 4 TZ) nebrání ani to, že dotyčná osoba vystupovala jako organizátor nebo návodce. Tomuto brání právě až možnost zakotvená novelou z roku 2012 v odstavci 2 (zabránění možnosti upuštění od potrestání takové osoby).⁸⁴ V rovině teoretické lze s tímto poznatkem souhlasit, ale v rovině praktické se nedomnívám, že by docházelo k udělení statusu spolupracujícího obviněného osobě organizátora či návodce, neboť by se dalo říci, že účelem tohoto institutu je právě usvědčení těchto „velkých ryb“. Organizátor je účastníkem, který „spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil“ [ust. § 24 odst. 1 písm. a) TZ], osoba návodce je pak účastníkem, který „vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin“ [ust. § 24 odst. 1 písm. b) TZ], a proto se jedná o osoby pro společnost nebezpečnější než samotný pachatel nebo pomocník.

Další, nepochybně hrubý, nedostatek úpravy je možnost opětovného označení spolupracujícím obviněným. Například Schramhauser⁸⁵ nebo Jelínek⁸⁶ upozorňují na vhodnost

---

⁸³ COUFALOVÁ, Bronislava. Možnosti racionalizace trestní justice při stíhání organizovaného zločinu. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 94

⁸⁴ VÁVRA, Libor. *Spolupracující obviněný*. [online] Právní prostor, 6. října 2015 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny>>

⁸⁵ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11 a násl.

omezení udělení statusu spolupracujícího obviněného jako „jednu a dost“. S touto otázkou souvisí i problém, kdy spolupracující obviněný může být zároveň stíhán i v jiné kauze.⁸⁷⁸⁸ I s tímto stanoviskem je nutné souhlasit, neboť pokud by se osoba podílející na trestné činnosti vždy mohla spolehnout na to, že jí bude udělen tento status, mohla by od počátku páchání všelijaké trestné činnosti počítat s touto možností. Udělení statusu spolupracujícího obviněného by začalo silně narušovat účel trestního řízení⁸⁹ (trestního práva jako celku).

3.5. Úplná beztrestnost spolupracujícího obviněného

Dalším problematickým bodem je shledávání fakt, že existuje možnost úplné beztrestnosti spolupracujícího obviněného. Přesto, že jistě napomohl významnou měrou orgánům činným v trestním řízení, stále se jedná o pachatele trestného činu a jako takový by alespoň nějaký trest dostat měl.⁹⁰ Jak navrhuje Jelínek, nemusí se jednat o trest odnětí svobody, ale o některý z alternativních trestů.⁹¹

Pokud se v praxi propojí upuštění od potrestání s možností opakovaného vystupování jakožto spolupracující obviněný, trestní proces naprosto ztrácí svůj smysl a samotný institut taktéž.

---

⁸⁶ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ V praxi je možno vidět medializované kauzy, v nichž vystupují spolupracující obvinění, kteří jsou zároveň stíháni v jiných trestních věcech. Např. MALACKÝ, Robert. Kušnierz nebo Salačová. Vadí, že v jedné kauze „zazpívají“ a v jiné jsou dál stíháni? [online] Hlídací pes.org, 4. 2. 2016 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/kusnierz-nebo-salacova-vadi-ze-v-jedne-kauze-zazpivaji-a-v-jine-jsou-dal-stihani/>>.

⁸⁹ Účelem trestního procesu lze rozumět „v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního práva hmotného, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině nebo nevině.“ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 21.

⁹⁰ např.: LICHNOVSKÝ, Vladimír. K některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 120; SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11 a násl.

⁹¹ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

4. Možnosti ochrany spolupracujícího obviněného

Osoba, která se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení v boji proti organizovanému zločinu, vystavuje bez pochyby sebe a často i osoby sobě blízké nebezpečí odplaty ze strany osob, k jejichž usvědčení napomohla. Z toho tedy vyplývá otázka, jaké možnosti ochrany této osobě může nabídnout český právní řád i v návaznosti na mezinárodní zakotvení ochrany

4.1. Mezinárodní zakotvení ochrany

Ochrana svědků je zakotvena v článku 24 Úmluvy, přičemž článek 26 (viz kapitola 2.1.1.) odkazuje na jeho použití i v případě spolupracujících obviněných. Zavazuje strany k přijetí opatření pro ochranu osob svědčících a jim blízkých v případě poskytování svědectví u trestných činů, na které se Úmluva vztahuje. Samotná ochrana má poté spočívat v ochraně fyzické (například přemístění, utajení pobytu osoby) a v zavedení pravidel pro důkazní řízení (například svědectví pomocí komunikačních technologií) přičemž je stanoveno, že žádným ze způsobů ochrany nesmí dojít k dotčení práva obžalovaného na spravedlivý proces. Dále článek v odst. 3 vyzývá státy k uzavření dohod o spolupráci v otázce přemístění osob.

Na úrovni Evropské Unie je ochrana svědků zakotvena v Rezoluci Rady Evropské Unie č. 31995Y1207(04) ze dne 23. listopadu 1995 o ochraně svědků v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.⁹² Rezoluce vyzývá členské státy k ochraně svědků (jakýchkoliv osob mající informace prospěšné pro trestní řízení) i jejich osob blízkých, přičemž zdůrazňuje, že ochrana musí fungovat nejen během trestního řízení, ale i před a po jeho skončení. Zmiňuje zde možnost utajení svědka, změny jeho identity a případné možnosti svědectví na dálku (pomocí komunikačních technologií). Dále zdůrazňuje, že opatření ochrany musí být v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Tak jako samotné právní zakotvení opatření napomáhajících k podpoře obviněných v jejich spolupráci i otázky ochrany jsou pojaty obdobně na obou úrovních a obecně. Tudíž je opět respektována jistá míra autonomie při vytváření podmínek ochrany (nejen) spolupracujícím obviněným. Omezení je zde dáno pouze kolizí s právem na spravedlivý proces obviněného.

---

⁹² Odkazuje na ni i Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111 (01) ze dne 20. 12. 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu.

4.2. Ochrana v českém právním řádu

4.2.1. Spolupracující obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody

Jak uvádí Jelínek, nikde v TZ ani v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“) není uvedeno, že by osoby se statutem spolupracujícího obviněného měly být uvězněny odděleně od ostatních vězňů.⁹³ V praxi se tedy může stát, že osoba, která může za uvěznění jiné (často nebezpečné) osoby, se s ní bude setkávat denně. Obdobně Lichnovský navrhuje do budoucna jasnou garanci výkonu trestu odnětí svobody ve zvláštních odděleních.⁹⁴

Ačkoli se důvodová zpráva⁹⁵ zmiňuje a předpokládá zřízení dvou zvláštních oddělení v jedné z věznic v České republice, ve kterých mají být zařazeny chráněné osoby, jak jsem zjistila, žádná taková oddělení se v praxi nevyskytují. Nezmiňuje se o nich ani zákon o výkonu trestu odnětí svobody, ani vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „řád výkonu trestu odnětí svobody“). Žádné zmínky nejsou ani na internetových stránkách jednotlivých věznic.⁹⁶ Jediná věznice, která jmenuje oddělení, v němž by možná mohli být separováni i spolupracující obvinění, je věznice Bělušice. Ta uvádí, že má oddělení „pro vytypované odsouzené, u nichž je velmi pravděpodobné (vzhledem k charakteru trestné činnosti, výrazně snížené tělesné hmotnosti, mentální úrovni či jiným handicapům), že se stanou objektem fyzického napadení či vydírání ze strany silnějších jedinců.“⁹⁷ Dle tohoto popisu ale usuzuji, že se primárně jedná o oddělení pro jiné typy vězněných osob.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody vymezuje kategorie osob umístěovaných odděleně v ust. § 7, přičemž o spolupracujícím obviněném se nezmiňuje. Nezmiňuje jej ani ust. § 58 odst. 3, který pamatuje při zřizování speciálních oddělení na matky nezletilých dětí (ust. § 67), osob trvale pracovně nezařaditelných (ust. § 69), osob s poruchami duševními a s poruchami chování

---

⁹³ STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

⁹⁴ LICHNOVSKÝ, Vladimír. K některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 121

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. (Tisk 697)

⁹⁶ www.vscr.cz

⁹⁷ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Výkon trestu ve věznici Bělušice. [online] 8. září 2014 [cit. 29. února 2016]. Dostupné z: <<http://www.vscr.cz/veznice-belusice-44/o-nas-1569/zakladni-informace-545/vykon-trestu-1545/>>.

(ust. § 70) a vedle těchto osob také na příslušníky bezpečnostních sborů, vojáky z povolání a strážníky obecní policie.

Pokud tedy vykonává spolupracující obviněný trest odnětí svobody, je mu podle zákona o zvláštní ochraně osob poskytována ochrana zejména vězeňskou službou, která je oprávněna vykonávat osobní ochranu spolupracujícího obviněného a zastírat jeho skutečnou totožnost [ust. § 3 odst. 1 písm. a) a c)]. Ochrana odsouzeného ve věznici před výhružkami, násilím, ponižováním atp. je specifikována v ustanovení § 35 řádu výkonu trestu odnětí svobody.

4.2.2. Zvláštní ochrana podle zákona č. 137/2001 Sb.

Efektivní ochranu svědků a dalších osob přinesl zákon o zvláštní ochraně osob, který nabyl účinnosti 1. července 2001. Důvodem přijetí tohoto zákona dle důvodové zprávy byla právě nedostatečná ochrana svědků a dalších osob v trestním řízení. Právní řád do té doby zakotvoval 2 možné formy ochrany: dle zákona o policii a dle TŘ. V zákonu o policii byla zakotvena možnost poskytnutí ochrany bezpečnosti osob a majetku v rámci běžné činnosti. Jednalo se ale pouze o obecnou formu ochrany, jakákoli nadstandardní forma ochrany se vylučovala. TŘ zakotvoval v ust. §55 odst. 2 institutu utajeného svědka.⁹⁸

Zákon o zvláštní ochraně osob splňuje požadavek vymezený v Úmluvě OSN i Rezoluci EU, a to zachování práva na spravedlivý proces obviněného. Svými opatřeními zaručuje možnost obhajoby obviněnému, konkrétně právo obviněného ověřit věrohodnost svědka, klást doplňující otázky apod., a zároveň chrání zájmy svědků a ostatních osob vystupujících proti němu. Jedná se tedy o vyvážení kolize těchto zájmů, které zdůrazňuje i Evropský soud pro lidská práva ve své četné judikatuře.⁹⁹

Ochrana podle zákona o zvláštní ochraně osob je poskytována tzv. ohrožené osobě. Ohrožená osoba je podle ust. § 1 odst. 1 zákona o zvláštní ochraně osob taková osoba, které „v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí.“ Je nepochybné, že právě spolupracující obviněný může pociťovat oprávněné obavy o vlastní život či zdraví, příp. o život a zdraví osob mu blízkých v souvislosti s poskytnutím spolupráce v boji proti organizovanému zločinu. Konkrétní výčet ohrožených osob je podáván v ust. § 2, přičemž

---

⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. (Tisk 697)

⁹⁹ Rozhodnutí ve věci Krasniki proti České republice ze dne 28. 2. 2006. Stížnost č. 51277/99 (získáno 28. února 2016 z databáze HUDOC).

dále například: Rozhodnutí ve věci Van Mechelen and others a ostatní proti Nizozemsku ze dne 23. 4. 1997. Stížnost č. 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93.

Rozhodnutí ve věci Visser proti Nizozemsku ze dne 14. 2. 2002. Stížnost č. 26668/95.

spolupracující obviněný je jmenován v odst. 1 písm. a) vedle osoby podávající vysvětlení a svědka. Pokud je ohrožené osobě ochrana dle tohoto zákona poskytnuta, označuje se za chráněnou osobu (ust. § 2 odst. 2).

Ochrana, kterou poskytuje policie a vězeňská služba (ust. § 3 odst. 2) podle tohoto zákona je souborem tří druhů opatření, které jsou vymezeny v ust. § 3 odst. 1 písm. a) - c):

- osobní ochrana
- přestěhování vč. přestěhování příslušníků domácnosti chráněné osoby a začlenění do nového sociálního prostředí
- zastírání skutečné totožnosti

Vedle ochrany během výkonu trestu odnětí svobody zde tedy existují opatření, která se dají využít v ostatních situacích.

V rámci policie vykonává úkoly Útvar speciálních činností Služby kriminální policie a vyšetřování. Konkrétní postupy policie i vězeňské služby při poskytování ochrany podle tohoto zákona jsou specifikovány vnitřními předpisy, jež podléhají utajení.¹⁰⁰ Vzhledem k chráněným zájmům (život a zdraví jednotlivců) a pravděpodobnosti hrozby je nepochybně na místě, aby kroky k zajištění ochrany podléhaly utajení. Na druhou stranu nelze díky tomuto utajení zjistit míru využití ochrany podle tohoto zákona ani její efektivnost.

Osobní ochrana, jak ji osvětluje důvodová zpráva, „bude spočívat v nepřetržité nebo periodické přítomnosti policistů nebo příslušníků vězeňské služby v bezprostřední blízkosti chráněné osoby, jejího obydlí nebo v nepřetržitém či periodickém sledování chráněné osoby a prostředí, v němž se zdržuje.“¹⁰¹

Přestěhování chráněné osoby a osob žijících v její domácnosti se děje buďto v rámci České republiky nebo v případě nutnosti do jiného státu, pokud existuje dohoda s tímto státem ve formě mezinárodní smlouvy. Přestěhování je obrovským zásahem do práv chráněných osob, není pro ni lehké se začlenit do nového prostředí, a proto je stanovena i povinnost pomoci ji v tomto začlenění.¹⁰²

Zastírání skutečné totožnosti spočívá ve vydání krycích dokladů, vytvoření legendy a její zavedení do informačních systémů. Zde je potřebná spolupráce orgánů veřejné správy, které toto zavedení provedou.¹⁰³ Pokud existují závažné důvody, mohou být krycí doklady a zastírání totožnosti využívány i po skončení poskytování ochrany dle tohoto zákona (ust. § 17 odst. 2).

---

¹⁰⁰ MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. s. 100, 103.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. (Tisk 697)

¹⁰² MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. s. 101 - 102.

¹⁰³ Tamtéž, s. 102.

Samotný postup pro udělení ochrany podle tohoto zákona začíná konstatováním, že konkrétní osobě hrozí újma a splňuje podmínky pro její poskytnutí. K tomuto závěru dospěje policie buďto z podnětu osoby nebo učiní závěr z vlastního šetření. Následně je vyžadován souhlas dané osoby. Vzhledem k průběhu ochrany je její součinnost nezbytná a bez souhlasu k ní nelze přistoupit. Po dohodnutí podmínek ochrany s ohroženou osobou je podán návrh ministru vnitra, který jej schválí, příp. odmítne.¹⁰⁴

K ukončení ochrany podle tohoto zákona, o kterém rozhoduje opět ministr vnitra na návrh policie (ust. § 8), může dojít podle ust. § 7 z několika důvodů. Vedle odvolání souhlasu chráněnou osobou a pominutí nebezpečí jsou zde případy porušení povinností ze strany chráněné osoby. Jedná se o to, že chráněná osoba buďto odmítla pomáhat k dosažení účelu trestního řízení (v případě, že v souvislosti s tím byla ochrana poskytována) nebo se dopustila jednání odůvodňující trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, dále pokud neplní své povinnosti stanovené zákonem anebo pokud poruší povinnost zachovávat tajnost utajovaných informací [ust. § 7 odst. 3 písm. a) - d)].

Co se týče povinností chráněné osoby, ty jsou zde stanoveny proto, aby mohla jakákoli ochrana probíhat účelně a bez obtíží, a také aby nedošlo k ohrožení její osoby, příp. policistů, kteří ji chrání. V ust. § 6 jsou dány tři povinnosti, které musí chráněná osoba plnit. Musí dodržovat podmínky poskytování ochrany, řídit se pokyny policistů, příp. vězeňské služby a informovat o skutečnostech významných pro poskytování pomoci. Co se týče dodržování povinností chráněných osob, v původním znění zákona o zvláštní ochraně osob nebyla zakotvena možnost policie prověřovat dodržování podmínek zvláštní ochrany a pomoci. V praxi ale běžně docházelo k jejich porušování, a proto byla tato možnost prověřování ze strany policie spojená s právem navrhnout ukončení ochrany ministru vnitra zakotvena zákonem č. 349/2005 Sb.¹⁰⁵

Prověřování chráněné osoby je prostředkem ultima ratio, neboť dle ust. § 10a odst. 1 zákona o zvláštní ochraně osob umožňuje policii „v nezbytném rozsahu získávat poznatky utajovaným způsobem pomocí technických nebo jiných prostředků.“ Podmínkou je předchozí souhlas předsedy senátu vrchního soudu (ust. § 10a odst. 2 zákona o zvláštní ochraně osob).

---

¹⁰⁴ MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. s. 102.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 105 - 106.

5. Spolupracující obviněný vs. informátor

Domnívám se, že je zajímavé provést srovnání institutu spolupracujícího obviněného a institutu informátora především vzhledem k informacím v médiích okolo některých kauz¹⁰⁶ a z toho důvodu, že laická veřejnost může být mystifikována při používání těchto pojmů.

5.1. Pojem informátora

Institut informátora je jedním z podpůrných operativně pátracích prostředků zakotvených v ust. § 72 Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o policii“). Podpůrné operativně pátrací prostředky jsou instituty policejního práva (na rozdíl od operativně pátracích prostředků vymezených v TR, které je možné využít jen za splnění podmínek zde zakotvených, a které slouží k opatření důkazů použitelných v trestním řízení). Jejich účelem je „vyhledávání, popř. dokumentování informací důležitých pro plnění úkolů policie,“ bezprostředním účelem těchto prostředků není opatření důkazů použitelných v trestním řízení.¹⁰⁷

Ust. § 73 odst. 1 zákona o policii hovoří o tom, že „informátorem se rozumí fyzická osoba, která poskytuje policii informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií“.

5.2. Srovnání obou institutů

Osobou informátora je zpravidla osoba, která se pohybuje v kriminálním prostředí. Nejedná se ale o pravidlo a informátorem se může stát jakákoli fyzická osoba.¹⁰⁸ V podstatě obdobné vymezení se týká i spolupracujícího obviněného. Předpokládá se, že půjde o osobu zevnitř, ale nemusí se jednat o osobu, která se přímo podílela na spáchání objasňovaného trestného činu (viz kapitola 3.4.).

Spolupráce informátora s policií není nijak v zákoně upravená. Oproti tomu podmínky pro udělení statusu spolupracujícího obviněného v zákoně stanoveny jsou (ačkoli, jak je zmíněno v kapitole 3.2.1., ani jejich konkretizace není v zákoně zakotvena, a to ani interním pokynem).

---

¹⁰⁶ například kauza Oleo chemicals viz MALECKÝ, Robert. Po odmítnutí nabídky ke spolupráci přišlo obvinění a obžaloba. Podle státního zástupce je vše v pořádku.[online] Hlídací pes.org, 3. 12. 2015 [cit. 10. března 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/po-odmitnuti-nabidky-ke-spolupraci-prislo-obvineni-a-obzaloba-podle-statniho-zastupce-je-vse-v-poradku/>>.

¹⁰⁷ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 307

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 308.

Stanovení podmínek v případě spolupracujícího obviněného zákonem souvisí s mnohem větším zásahem do pravidel trestního řízení, s primárním účelem tohoto institutu, jímž je podání svědectví a napomáhání tak odhalování organizovaného zločinu a také s následky udělení tohoto statusu pro obviněného (zmírnění trestu, příp. upuštění od potrestání).

Informace poskytnuté informátorem nejsou použitelné u soudu. Jeho výslech se zřídka kdy využívá jako důkazní prostředek (vzhledem k jeho užitečnosti v rámci dlouhodobé spolupráce, která by svědectvím nutně skončila). Pokud se ale v řízení vyskytuje jako svědek, dochází k utajení jeho podoby a totožnosti (ust. § 55 odst. 2 TŘ)¹⁰⁹ Naproti tomu status spolupracujícího obviněného je udělován právě za účelem použití svědecké výpovědi jako důkazního prostředku (ust. § 178a odst. 1 TŘ), a to zejména z důvodů důkazní nouze v případech organizovaného zločinu.

Informace, které jsou poskytovány osobou informátora i osobou spolupracujícího obviněného, pocházejí z kriminálního prostředí a zahrnují informace o trestných činech. V případě informátora se jedná o informace vztahující se k jakýmkoli trestným činům, tedy i přečinům (v zákoně není vymezeno jakékoli omezení). Naproti tomu pro udělení statusu spolupracujícího obviněného se musí jednat o informace vedoucí k „objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny,“ jak zakotvuje ust. § 178a odst. 1 TŘ. Zde je tedy okruh trestných činů, na které jej lze užít, dost zúžen, a to právě za účelem, pro který byl institut spolupracujícího obviněného zřízen (odhalování organizovaného zločinu).

Rozdílnost nalezneme i v otázce motivace, resp. odměny, která osobě informátora a spolupracujícího obviněného náleží. V ust. § 73 zákona o policii je jasně stanoveno, že „informátorovi lze poskytnout za jeho činnost finanční nebo věcnou odměnu.“ Pro tyto účely se užívají zvláštní finanční prostředky, které také patří mezi operativně pátrací prostředky dle ust. § 72 zákona o policii a v ust. § 77 zákona o policii jsou konkretizovány (platí se z nich i operativně pátrací prostředky dle TŘ). Naproti tomu smysl institutu spolupracujícího obviněného, jak upozorňuje Jelínek, zcela vylučuje finanční motivaci obviněných.¹¹⁰ (viz kapitola 3.3.) Motivací jsou v tomto případě benefity v podobě snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, příp. i upuštění od potrestání (s dohledem).

Podmínky ochrany informátora a spolupracujícího obviněného jsou v případě potřeby také rozdílné. Pokud je výpověď informátora použita u soudu, náleží mu ochrana dle zákona

---

¹⁰⁹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 308.

¹¹⁰ MALECKÝ, Robert. Motivovat obviněné penězi? Absurdní, zcela proti smyslu zákona, říká profesor trestního práva Jiří Jelínek. [online] Hlídací pes.org, 30. 11. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/motivovat-obvinene-penezi-absurdni-zcela-proti-smyslu-zakona-rika-profesor-trestniho-prava-jiri-jelinek/>>.

o zvláštní ochraně osob, stejně jako spolupracujícímu obviněnému, pokud splní tam stanovené podmínky.¹¹¹ Vedle toho je v ust. § 50 zákona o policii zakotvena i tzv. krátkodobá ochrana osoby, která se užije v případě, kdy nelze užít ochrany dle zákona o zvláštní ochraně osob (dle ust. § 50 odst. 2 zákona o policii). Krátkodobá ochrana osoby je vymezena v ust. § 50 odst. 1 zákona o policii a spočívá ve fyzické ochraně, dočasné změně pobytu osoby, použití zabezpečovací techniky či poradensko-preventivní činnosti. Podmínkami stanovenými v ust. § 50 odst. 2 zákona o policii tedy jsou: zřejmě hrozící újma na zdraví či jiné vážné nebezpečí a zároveň nesplnění podmínek pro poskytnutí ochrany osoby dle zákona o zvláštní ochraně osob. Rozdílnost úpravy ochrany osoby v zákoně o zvláštní ochraně osob a touto krátkodobou ochranou osoby dle zákona o policii je v tom, že ochrana dle § 50 zákona o policii se vztahuje na širší okruh osob a její poskytnutí tím pádem není vázáno na využití výpovědi informátora u soudu. Krátkodobou ochranu je možné poskytnout, dle ust. § 50 odst. 2 zákona o policii, i osobám informátorovi blízkým.¹¹²

Účelem institutu informátora, jakožto operativně pátracího prostředku, je, jak bylo zmíněno na počátku kapitoly, „vyhledávání, popř. dokumentování informací důležitých pro plnění úkolů policie.“ Tedy napomáhání policii s úkoly v souvislosti s bojem proti trestné činnosti, jejímu předcházení, dokumentování. Dále je případným následkem takto získaných informací iniciace zahájení trestního stíhání. V neposlední řadě může informátor napomoci agentovi k infiltraci apod. Jeho využití se vztahuje k postupu před zahájením trestního stíhání.¹¹³ Účelem institutu spolupracujícího obviněného je naproti tomu napomoci odhalování organizovaného zločinu, a to ve fázi po zahájení trestního stíhání.

---

¹¹¹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 309.

¹¹² MARTINI, Michal. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008, s. 114.

¹¹³ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 307 - 308.

Závěr

Cílem práce bylo zjistit, zda je právní úprava institutu spolupracujícího obviněného v České republice dostatečná a zapadá do mezinárodní koncepce boje proti organizovanému zločinu. Odpověď na tuto otázku provází celou práci.

Nejprve bylo nutné provést uvedení do problematiky organizovaného zločinu. V první kapitole jsem tak definovala pojem organizovaného zločinu, respektive pojmy odvozené a užívané v souvislosti s tímto jevem v právních dokumentech OSN, EU i České republiky. Vymežila jsem v čem spočívá nebezpečnost organizovaného zločinu, přičemž nebezpečným se jeví především jeho transnacionální charakter, profesionalita jeho členů a povinnost mlčenlivosti v rámci skupiny. Právě tyto znaky přinášejí potřebu využití neobvyklých prostředků pro potírání organizovaného zločinu (v závěru kapitoly jsou zmíněny další prostředky, které se vedle institutu spolupracujícího obviněného využívají). Vzhledem k nadnárodnímu charakteru tohoto jevu je potřebná spolupráce států při jeho potírání. Z toho důvodu jsou ve zkratce představeny organizace tuto spolupráci zaštiťující (Interpol, Europol, Evropská justiční síť, Eurojust a OLAF).

V následující kapitole jsem se zabývala samotnou právní úpravou institutu spolupracujícího obviněného. Nejprve jsem popsala jeho vymezení na úrovni OSN i EU. Vzhledem k obecnému pojetí opatření podporující osoby ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, konstatuji soulad české právní úpravy s tou mezinárodní. V této kapitole jsem se zabývala nejen právní úpravou aktuální, nýbrž i prvotním návrhem pro zavedení institutu spolupracujícího obviněného (resp. korunního svědka). Provedla jsem srovnání obou těchto verzí, přičemž jsem ohodnotila některá pozitiva, která s sebou prvotní právní úprava přinesla, a ač nebyla přijata, dalo by se o těchto bodech uvažovat i *de lege ferenda*.

Platná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného předně umožňuje přihlídnutí ke spolupráci obviněného jakožto polehčující okolnosti dle ust. § 41 písm. m), dále pak umožňuje odměnu v podobě mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, přičemž toto snížení není limitováno hranicemi stanovenými v ust. § 58 odst. 3 TZ. Soud takto sníží trest odnětí svobody vždy, pokud spolupracující obviněný splní podmínky v ust. § 178a odst. 1 TZ. Vedle tohoto benefitu existuje ještě možnost upuštění od potrestání, příp. upuštění od potrestání s dohledem, a to na návrh státního zástupce za splnění podmínek přísnějších, stanovených v ust. § 178a odst. 2 TZ.

Ve třetí kapitole jsem se zabývala analýzou odborných názorů na sporné body, které s sebou přineslo zavedení institutu do právního řádu. Nejprve se jednalo o otázku, zda existuje

kolize institutu se základními zásadami trestního řízení, příp. zda je tato kolize obhajitelná vzhledem k účelu, který sleduje. Nepovažuji narušení některých zásad trestního řízení za tak markantní, aby bylo nutné zvažovat opuštění myšlenky nabídky benefitů osobám, které se rozhodly spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, ač nepopírám, že zde jisté zásahy jsou. Ovšem oproti prvotnímu návrhu jistě v mnohem menší míře, například, nepovažuji aktuální právní úpravu v rozporu se zásadou legality, neboť dochází k trestnímu stíhání a následně vyslovení viny spolupracujícího obviněného (ve všech případech).

Vedle kolize s některými zásadami trestního řízení jsem se zabývala i otázkami dalšími, tedy problémy, které přináší právní úprava v praxi. Tyto problémy se vyskytují jak z pohledu účelu trestního řízení, tedy nedomyšlenost opakovaného vystupování jako spolupracující obviněný a s tím spojená kalkulace z jeho strany nebo také upuštění od potrestání. Problémy, které existují v neprospěch osoby, která se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, jsou spojeny zejména s otázkou procesu rozhodování, kdy všechna moc a úvaha o udělení či neudělení statutu spolupracujícího obviněného leží v rukou státního zástupce. Obviněný se ani nemůže procesně proti rozhodnutí státního zástupce bránit. Jedná se tak o narušení právní jistoty této osoby, která po jistou dobu neví, zda bude považována za spolupracujícího obviněného či nikoli (tedy vypovídá a spolupracuje, aniž by měla garanci nějaké odměny). Z nastolených problematických otázek jasně plyne, že dávají podnět ke zpřesnění a úpravě ust. § 178a TŘ de lege ferenda.

Vedle těchto problémů se dále objevuje otázka možnosti finančního odměňování spolupracujícího obviněného, což úzce souvisí s problematikou věrohodnosti jeho svědecké výpovědi. Ač by jistě tato možnost byla vítána z pohledu osoby podílející se na trestné činnosti a byla by pro něj větší motivací pro spolupráci, docházelo by tímto k oslabení jeho věrohodnosti, neboť není vyloučena kalkulace z jeho strany a uvádění nepravdivých tvrzení, příp. křivých obvinění osob spoluobžalovaných. Domnívám se proto, že taková možnost by byla zcela nemístná, neboť by nepřispěla ani tak k odhalování organizovanému zločinu, jako k větší zjištěnosti ze strany pachatelů závažné trestné činnosti. Již tak je při užití svědectví jednoho z obviněných na místě zvažovat, nakolik je toto svědectví věrohodné vzhledem k benefitům, jež spolupráce nabízí. Finanční odměna by jistě ještě umocnila problém věrohodnosti.

V následující kapitole jsem se zabývala otázkou, zda právní úprava v České republice skýtá efektivní ochranu osobě, která se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Tato otázka ochrany je diskutabilní v souvislosti s jejími nedostatky během výkonu trestu odnětí svobody. Zarážející je i to, že důvodová zpráva k zákonu o zvláštní ochraně osob počítá s vytvořením speciálních podmínek pro umístění takových vězňů. Do dnešního dne, jak jsem

zjistila, žádné speciální oddělení pro tyto vězně vybudováno nebylo. Ostatní opatření pro ochranu osoby považuji za zdařilé a ač se jedná o omezení určitých práv osoby, vše je podmíněno jejím souhlasem a probíhá v rámci nutných mezí. Pokud tedy opravdu hrozí reálné nebezpečí odplaty, tato omezení lze shledat adekvátními. Ochrana obviněného, který se rozhodne spolupracovat, je tedy v ČR zajišťována pomocí zákona o zvláštní ochraně osob. Ten vymezuje široký okruh osob ohrožených i široké možnosti jejich ochrany. Negativními důsledky jeho užití je zejména zásah do práv ohrožené osoby, především pokud jde o opatření spočívající v přestěhování. K dalšímu negativu patří i zásah do práv chráněné osoby jejím prověřováním ze strany policie. Dalším negativním důsledkem je bezesporu i nákladnost realizace zvláštní ochrany podle tohoto zákona.

Domnívám se ale, že v situaci, ve které se ocitá obviněný, který se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, je užití této ochrany na místě. Ohrožení života jeho a jemu blízkých osob jistě není pouze na úrovni teoretické. Ohrožení opravdu ze strany organizované skupiny, příp. organizované zločinecké skupiny vyvstává. Dalším pozitivem je samotná motivace pro výpověď obviněného (ochrana podle tohoto zákona se vztahuje na obviněného obecně, nemusí jít o osobu, která získala status spolupracujícího obviněného).

Je ale otázkou, na jaké úrovni je ochrana v prostorách věznice při výkonu trestu odnětí svobody. Souhlasím s připomínkami Jelínka, Lichnovského o potřebě oddělení těchto osob od osob ostatních, neboť se domnívám, že pro ostatní odsouzené není velkou překážkou obejít vězeňskou službu a spolupracujícího obviněného napadnout v případě, že by obýval společný prostor s ostatními.

Poslední kapitola provádí komparaci trestně-procesního institutu spolupracujícího obviněného a informátora, což je podpůrný operativně pátrací prostředek, který má k dispozici Policie České republiky ve stadiu prověřování. Jedná se o odlišné instituty podléhající jiné právní úpravě, sledující jiný (ač podobný) účel. Přesto lze nalézt určité podobnosti.

Závěrem tedy konstatuji, že koncept spolupracujícího obviněného, ač s sebou přináší řadu problematických bodů, je v obecném měřítku efektivním nástrojem v boji proti organizovanému zločinu, jak dokládá i jeho zakotvení na mezinárodní a globální úrovni. Jeho potřeba vyvěrá z nebezpečnosti a rozšířenosti organizovaného zločinu, který není běžnými trestněprávními prostředky postižitelný. Dalo by se říci, že i přes své nedostatky je v obecné rovině institut spolupracujícího obviněného „nutným zlem“¹¹⁴ v boji proti tak závažnému problému, jakým je organizovaný zločin. De lege ferenda by ale bylo vhodné uvažovat o zpřesnění úpravy spolupracujícího obviněného v českém právním řádu.

---

¹¹⁴ MRDAK, Veselin. The crown Witness. *Justice in transition* [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <[http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/\(CASOPIS\)/ENG/ENG01/273.pdf](http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/(CASOPIS)/ENG/ENG01/273.pdf)>.

Bibliografie

Monografie, učebnice, komentáře

- CEJP, Martin a kol. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 158 s.
- CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. 281 s.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. 185 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014. 1248 s.
- MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008. 134 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s.
- ŠTURMA, Pavel, NOVÁKOVÁ, Jana, BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 378 s.
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 483 s.

Příspěvky ze sborníků

- COUFALOVÁ, Bronislava. Možnosti racionalizace trestní justice při stíhání organizovaného zločinu. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 88 - 102.
- COUFALOVÁ, Bronislava. Organizovaný zločin - vymezení pojmu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 27 - 36.
- KRISTKOVÁ, Alena. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva 2012*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika.[online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/KristkovaAlena.pdf>.

- KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIŠULÁK, Stanislav. Boj proti organizovanému zločinu z pohľadu medzinárodnej policajnej a justičnej spolupráce. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestnéprání, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 53 - 66.
- LICHNOVSKÝ, Vladimír. K některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestnéprání, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 115 - 123.
- NETT, Alexander. Spolupracující obvinění, přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva 2010* [online]. 1.vyd. Brno: Právnická fakulta Masarykovy university, 2010 [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexandr.pdf.
- RŮŽIČKA, Miroslav. Korunní svědek v České republice - ano či ne? In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 17 - 28.
- SOULEIMANOV, Emil, LARYŠ, Martin. Organizovaný zločin: Vymezení pojmu. In SOULEIMANOV, Emil a kol. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 11 - 26.
- ŠÁMAL, Pavel. Nad institutem korunního svědka. In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 43 - 54.
- ŠIMOVČEK, Ivan, JALČ, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boja proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin (trestnéprání, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, s. 67 - 76.
- TROJÁČEK, Jiří. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie ČR. In VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. *Nad institutem korunního svědka*. Sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003 na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 7 - 16.

Články

- COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie* 10/2009, s. 82 a násl.
- GOLIS, Ondřej; KEDROŇ, Radek. *Efekt Salačová. Podezřelí chtějí nižší tresty, spolupracují s vyšetřovateli.* [online] Lidovky.cz, 20. ledna 2014 [cit. 10. března 2016]. Dostupné z <http://www.lidovky.cz/efekt-salacova-podezreli-chteji-nizsi-tresty-spolupracuji-s-vysetrovateli-1vc-/zpravy-domov.aspx?c=A140117_224912_ln_domov_hm>.
- MALECKÝ, Robert. *Kušnierz nebo Salačová. Vadí, že v jedné kauze „zazpívají“ a v jiné jsou dál stíháni?* [online] Hlídací pes.org, 4. 2. 2016 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/kusnierz-nebo-salacova-vadi-ze-v-jedne-kauze-zazpivaji-a-v-jine-jsou-dal-stihani/>>.
- MALECKÝ, Robert. *Motivovat obviněné penězi? Absurdní, zcela proti smyslu zákona, říká profesor trestního práva Jiří Jelínek.* [online] Hlídací pes.org, 30. 11. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/motivovat-obvinene-penezi-absurdni-zcela-proti-smyslu-zakona-rika-profesor-trestniho-prava-jiri-jelinek/>>.
- MALECKÝ, Robert. *Po odmítnutí nabídky ke spolupráci přišlo obvinění a obžaloba. Podle státního zástupce je vše v pořádku.* [online] Hlídací pes.org, 3. 12. 2015 [cit. 10. března 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/po-odmitnuti-nabidky-ke-spolupraci-prislo-obvineni-a-obzaloba-podle-statniho-zastupce-je-vse-v-poradku/>>.
- MALECKÝ, Robert. *Pravda není na prodej. Nápad platit obviněným za spolupráci s policií tvrdě narážil.* [online] Hlídací pes.org, 2. 2. 2016 [cit. 21. března 2016]. Dostupné z <<http://hlidacipes.org/pravda-neni-na-prodej-napad-platit-obvinenym-za-spolupraci-s-policii-tvrde-narazil/>>.
- Ministerstvo vnitra České republiky. Bezpečnostní politika. Bezpečnostní hrozby. 7. května 2014 [online] [cit. 5. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.
- MRDAK, Veselin. The crown Witness. *Justice in transition* [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <[http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/\(CASOPIS\)/ENG/ENG01/273.pdf](http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/(CASOPIS)/ENG/ENG01/273.pdf)>.
- MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne? *Trestní právo*, 4/2003, s. 21 - 24.
- MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování. *Kriminalistika*. 2009, roč. 22, č. 4.

- ROZEHNAL, Aleš. Svědectví na prodej. [online] Právní prostor, 27. 1. 2016 [cit. 21. března 2016]. Dostupné z < <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/svedectvi-na-prodej> >.
- ŘEHÁČEK, Jan. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. *Trestněprávní revue*. 2016, roč. 16, č. 2, s. 44 a násl.
- SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11 a násl.
- STUDIO 6. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize. ČT24, 6. 3. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek> >.
- VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 3, č. 3, s. 77 a násl.
- VÁVRA, Libor. *Spolupracující obviněný*. [online] Právní prostor, 6. října 2015 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z < <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny> >.

Ostatní internetové zdroje

- Interpol. Name and logo. [cit. 26. prosince 2015] Dostupné z <<http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Name-and-logo>>.
- Interpol. Member countries. [cit. 26. prosince 2015] Dostupné z <<http://www.interpol.int/Member-countries/World>>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY < <http://www.vscr.cz> >.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Výkon trestu ve věznici Bělušice. [online] 8. září 2014 [cit. 29. února 2016]. Dostupné z: <<http://www.vscr.cz/veznice-belusice-44/onas-1569/zakladni-informace-545/vykon-trestu-1545/>>.
- VON LAMPE, Klaus. Definitions of Organized Crime.[online][cit. 20. prosince 2015]. Dostupné na < <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm> >.

Judikatura

- Rozhodnutí ve věci Krasniki proti České republice ze dne 28. 2. 2006. Stížnost č. 51277/99 (získáno 28. února 2016 z databáze HUDOC).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. května. 1976 sp. zn. 4 To 13/76 (získáno 2. ledna 2016 z databáze beck-online).
- Rozhodnutí ve věci Van Mechelen and others a ostatní proti Nizozemsku ze dne 23. 4. 1997. Stížnost č. 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93.
- Rozhodnutí ve věci Visser proti Nizozemsku ze dne 14. 2. 2002. Stížnost č. 26668/95.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2012 sp. zn. 5 Tdo 280/2012 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 2012 sp. zn. 7 Tdo 1315/2012 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>).
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2013 sp. zn. 3443/12 (získáno 1. února 2016 z <http://nsoud.cz>).
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. března 2013 sp. zn. III ÚS 859/13 (získáno 1. února 2016 z <http://nalus.usoud.cz>).

Právní předpisy a důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (Tisk 411).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012, kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (Tisk 510).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. (Tisk 697)
- Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně o trestním řízení ze dne 21. září 2009, ve znění pozdějších změn.[online][cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_902-205_2.pdf>.
- Report of the World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime, A/49/748, 2. 12. 1994. [online][cit. 20. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.imolin.org/imolin/naples.html>>.

- Rezoluce Rady Evropské Unie č. 31995Y1207(04) ze dne 23. listopadu 1995 o ochraně svědků v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.
- Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111 (01) ze dne 20. 12. 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu.
- Společná akce přijatá Radou č. 98/733/SW ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem. Úř. věst L 351, 29. prosince 1998, s. 1 - 3.
- Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 273/2008 Sb., o policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá spolupracujícím obviněným, jakožto prostředkem boje proti organizovanému zločinu. Nejprve vymezuje pojem organizovaného zločinu, jeho nebezpečnost a potřebu efektivního potírání. Druhá kapitola představuje právní zakotvení spolupracujícího obviněného do českého právního řádu a zhodnocení souladu s mezinárodní koncepcí boje proti organizovanému zločinu. Vedle aktuální právní úpravy je v práci představen první návrh na zakotvení a následně provedena komparace obou konceptů. V kapitole třetí je provedena analýza hlavních problémů, které s sebou zakotvení institutu spolupracujícího obviněného do českého právního řádu přináší. Jedná se o kolizi se zásadami trestního řízení a další otázky, které jsou diskutovány odbornou veřejností. V kapitole čtvrté jsou rozebrány možnosti a limity ochrany osoby, která se rozhodne spolupracovat a tím vystaví sebe i své blízké nebezpečí odvety ze strany organizovaného zločinu. Poslední kapitola je věnována komparaci spolupracujícího obviněného s institutem informátora. Jedná se o odlišné prostředky boje proti organizovanému zločinu, ale objevují se zde i podobnosti.

Summary

The diploma thesis deals with the cooperating accused as a subject of a fight against organized crime. Firstly, it defines the concept of organized crime, the danger and the requirement of effective combat. The second chapter presents the legal regulation of cooperating accused into Czech legislation and evaluate compliance with the international concept of the fight against organized crime. Besides the current legislation, the thesis introduces the first draft of incorporation of this institute into the Czech legislation and then there is performed a comparison of these two concepts. In the third chapter there is an analysis of the main problems, which come with the regulation of cooperating accused in the Czech legislation. These are the conflicts with the principles of criminal procedure and other issues that are discussed by experts. In the fourth chapter are analyzed the possibilities and limits of the protection of the person who decides to cooperate against the organized crime, and thereby they put themselves and their loved ones into danger of vengeance from organized crime. The last chapter is devoted to a comparison between the cooperating accused and institute of an informer. These two institutes are different ways of fighting against organized crime, however some similarities are evident.

Klíčová slova

Organizovaný zločin
Organizovaná zločinecká skupina
Spolupracující obviněný
Korunní svědek
Státní zástupce
Ochrana spolupracujícího obviněného
Informátor

Key words

Organized crime
Organized criminal group
Cooperating accused
Crown witness
Prosecutor
Protection of cooperating accused
Informer